

روان شناسی اجتماعی

رشته روان شناسی

دکتر یوسف کریمی – انتشارات دانشگاه پیام نور

تهیه کننده: نصرت کاظمی

عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور مرکز تهران

دی 1385

راهنمای علمی
کتابخانه علمی
پست‌های علمی

انتشارات طلایی
پویندگان دانشگاه

www.bookgolden.com

گفتار اول:

تعریف، تاریخچه و روشهای تحقیق در روان شناسی اجتماعی

هدف آموزشی کلی:

آشنایی با تعریف و زمینه تاریخی علم روان شناسی اجتماعی

و شناخت ویژگیهای روشهای تحقیق در این علم.

هدفهای آموزشی جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

- 1- یک تعریف ساده و جامع از روان شناسی اجتماعی بیان کنند.
- 2- لااقل یک الگوی رفتاری را که جامعه در ما نقش زده است مثال بزنند.

3- شباهتها و تفاوت‌های روان‌شناسی اجتماعی با علوم نظیر روان

شناسی عمومی، جامعه‌شناسی و قوم‌شناسی را توضیح دهند.

4- ویژگیها و هدفهای روش علمی را توضیح دهند.

5- مشخصات، مزایا و معایب روشهای مختلف تحقیق در روان شناسی اجتماعی نظیر تحقیق آرشیوی، تحقیق زمینه یابی، تحقیق میدانی و تحقیق آزمایشگاهی را بیان کنند.

6- محاسن، معایب و موارد کاربرد روشهای تحقیق ذکر شده در این فصل را با یکدیگر مقایسه کنند.

روان شناسی اجتماعی چیست؟

تعریف اتوکلاین برگ از روان شناسی اجتماعی:

روان شناسی اجتماعی علم مطالعه رفتار فرد در

وضع گروهی است.

تعریف آلپورت از روان شناسی اجتماعی :

با جزئی استثنائات، روان شناسی اجتماعی رشته خود را کوششی می دانند برای فهم و تبیین این مطالب که افکار، احساسات یا رفتار افراد چگونه تحت تاثیر حضور واقعی، تصویری یا تلویحی دیگران قرار می گیرد.

ارائه تعریفی دیگر:

روان شناسی اجتماعی به عنوان علم مطالعه رفتار متقابل بین

انسانها یا علم مطالعه تعامل انسانها شناخته می شود.

تفاوت روان شناسی اجتماعی با جامعه شناسی:

نظر جامعه شناس به عوامل اجتماعی رفتار گروهی
معطوف است.

روان شناسی اجتماعی به اثرات گروه بر روی فرد توجه
خاص دارد.

تفاوت روان شناسی اجتماعی با قوم شناسی:

روان شناسی اجتماعی علمی تر از قوم شناسی است چرا که در آن از روش علمی و تحقیقات کنترل شده آزمایشگاهی بیشتر استفاده می شود.

قوم شناسی عمدتاً جنبه توصیفی دارد.

تفاوت روان شناسی اجتماعی با روان شناسی عمومی:

متخصصان روان شناسی اجتماعی به اجتماعی ترین پدیده ها و رفتارها می پردازند.

متخصصان روان شناسی عمومی به پدیده هایی توجه دارند که کمتر از پدیده های دیگر، اجتماعی هستند.

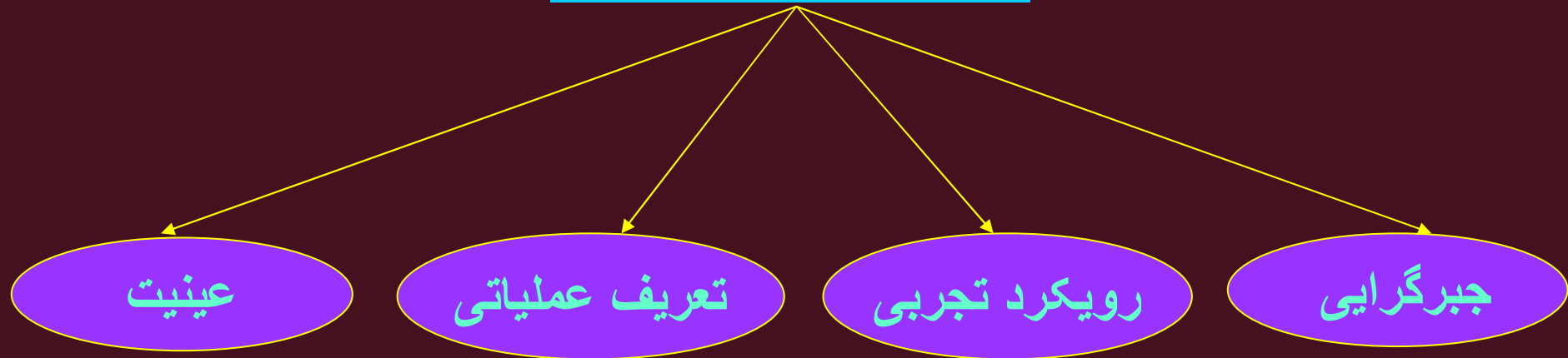
روشهای تحقیق (روان شناسی اجتماعی)

ویژگی های روش علمی:

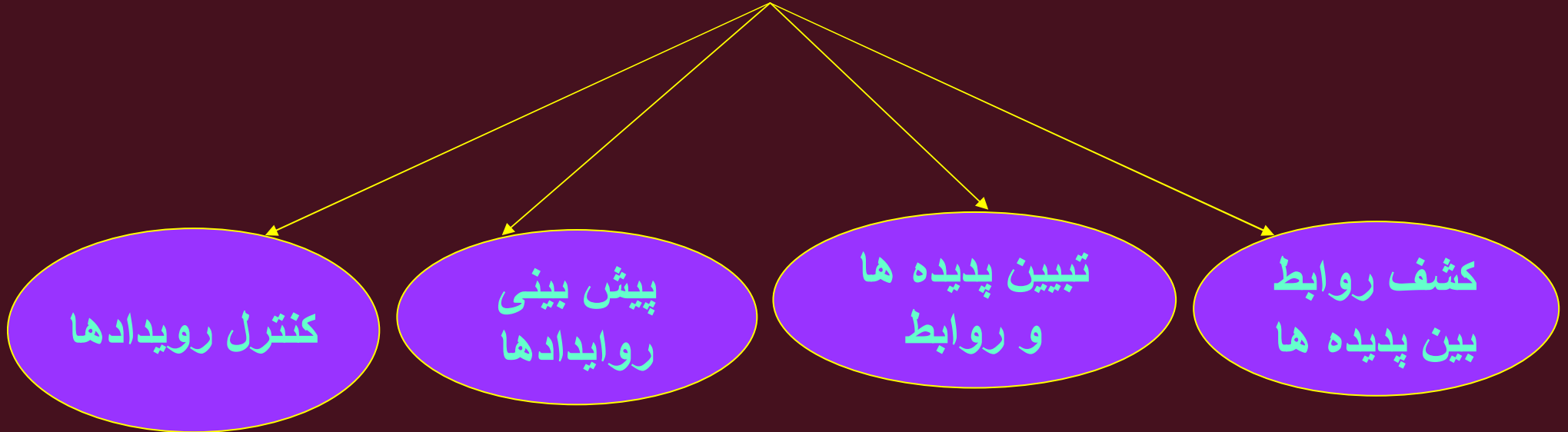
- 1- طرح یک سوال جهت بیان مسئله مورد نظر
- 2- تدوین فرضیه به صورت بیان جمله اثباتی
- 3- جمع آوری اطلاعات
- 4- تجزیه و تحلیل اطلاعات
- 5- نتیجه گیری

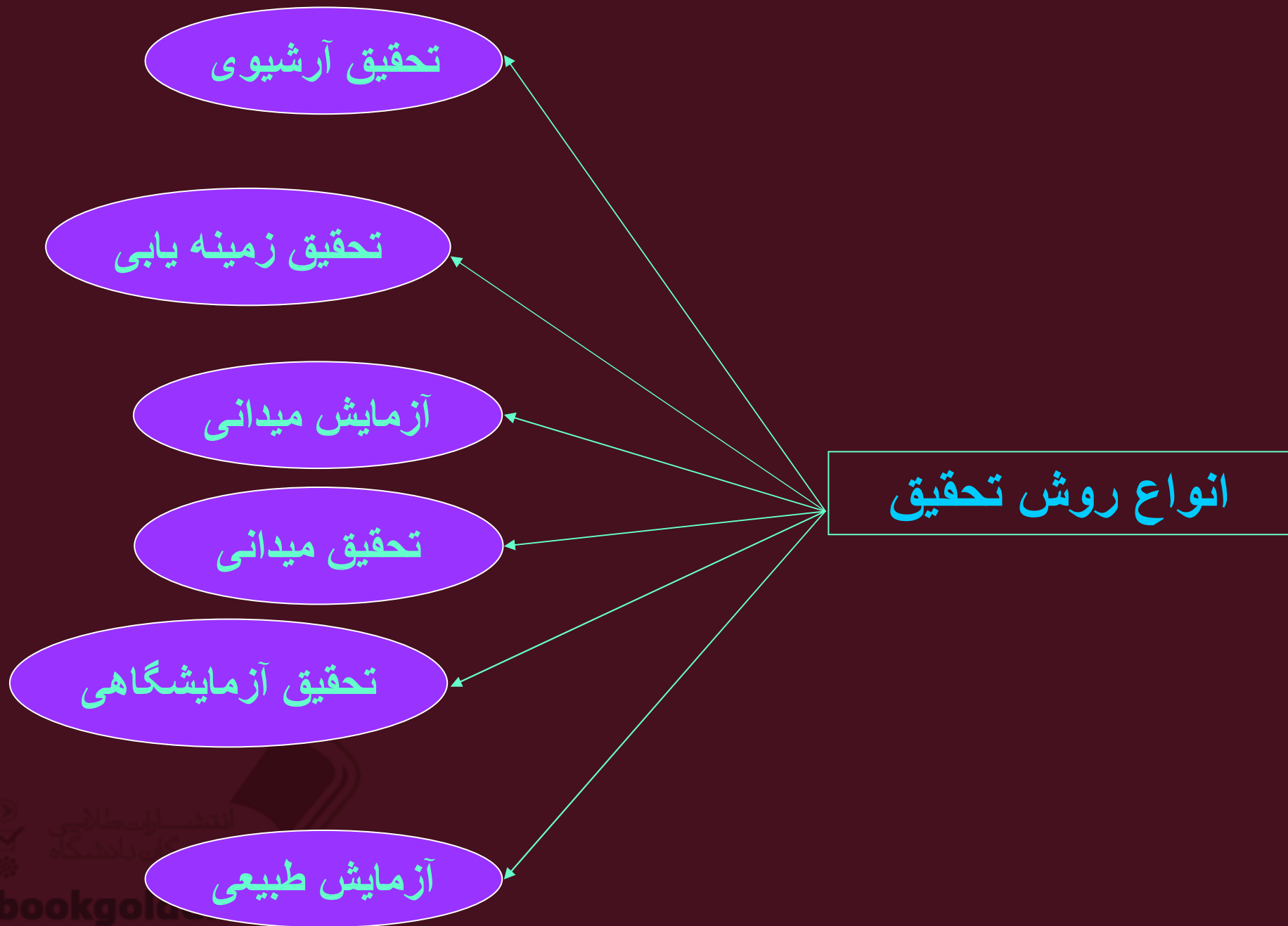

ویژگیهای روش علمی

هدفهای روش علمی

الف - تحقیق آرشیوی:

- جمع آوری اطلاعات با استفاده از آرشیوها و بایگانی ها
- تجزیه و تحلیل اطلاعات در زمینه های مربوط به گذشته

مزایا و معایب تحقیق آرشیوی:

مزایا:

- غیر عکس العملی بودن
- عطف به ماسبق بودن
- امکان تحقیق رویدادها در طی دوره های مختلف

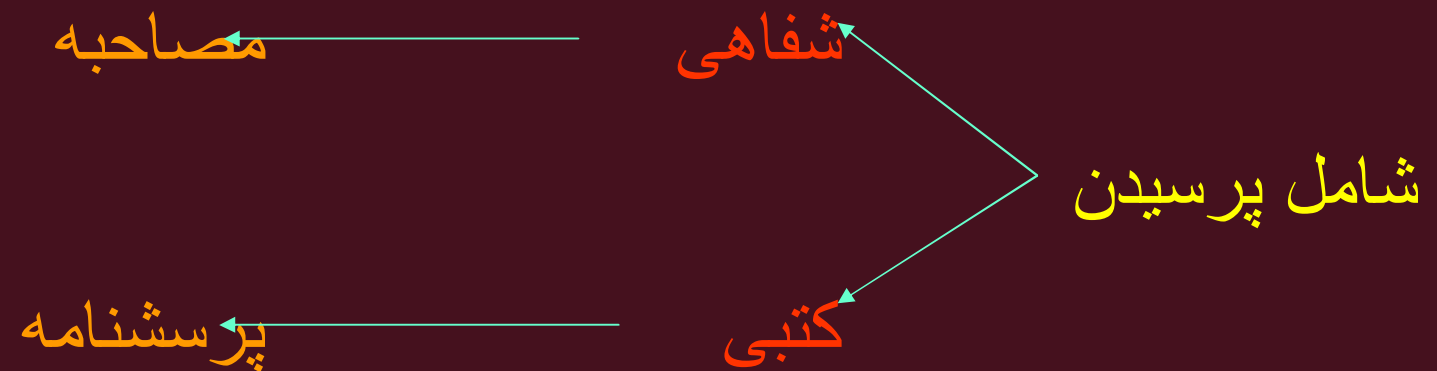
معایب:

- عدم دسترسی به منابع موجود
- پرخرج و دشوار بودن تحلیل داده ها
- لزوم دقت در نمونه گیری مناسب از اطلاعات
- وجود اطالعات ضد و نقیض در یک مورد

ب- تحقیق زمینه یابی:

مبتنی است بر نظر خواهی از افراد و گروه‌ها در زمینه های گوناگون

مزایا و معایب تحقیق زمینه یابی :

مزایا:

- به دست آوردن اطلاعات دقیق درباره یک جمعیت
- امکان پیش بینی های دقیق در مورد نتایج رویدادها

معایب :

- خطای حاصل از نمونه گیری
- نیاز به پرسنل کارآموده و ماهر
- عکس العملی بودن

پ- تحقیق میدانی:

- زندگی موقتی محقق در موقعیت مورد تحقیق و مشاهده طبیعی
- موضوع مورد نظر و نیز استفاده از ابزارهای دیگر مثل پرسشنامه
- عمیق تر از تحقیق زمینه یابی است

مزایا و معایب تحقیق میدانی:

مزایا:

- قابلیت تعمیم داده های بدست آمده به دلیل کسب از محیط طبیعی
- امکان استخراج فرضیه ها و آزمایش آنها

معایب:

- احتمال رسیدن به رابطه علت و معلولی بین پدیده ها قطعی نیست
- حضور محقق در جامعه ممکن است در روند طبیعی زندگی آن جامعه اختلال یا تغییری ایجاد کند.

- پرخرج بودن

ت - آزمایش طبیعی:

- بررسی و مطالعه یک رویداد طبیعی و متغیرهای مربوط به این قبیل رویدادها.
- دستکاری متغیر در اختیار آزمایشگر نیست.

مزایا و معایب آزمایش طبیعی:

مزایا:

- مانند تحقیق آزمایشگاهی، در این روش نیز رابطه علت و معلولی به دست می آید.
- نتایج بدست آمده قابلیت تعمیم فراوانی به محیطهای طبیعی دارد.
- وجود متغیرهای قوی است که تاثیرات قوی بر آزمودنیها دارد و امکان ایجاد آن در محیط آزمایشگاه میسر نیست.

معایب:

- به دلیل ناگهانی بودن وقوع رویدادهای طبیعی سرعت عمل محقق بسیار ضروری است.
- دخالت محقق در صحنه حادثه ممکن است موجب مخدوش شدن نتایج شود.

ث – آزمایش میدانی:

- طرح تحقیق و متغیرها توسط آزمایشگر تعیین و اجرا می شود.
- زمینه انجام تحقیق، یک زمینه واقعی است

مزایا و معایب آزمایش میدانی :

مزایا:

- به علت واقعی بودن محیط آزمایش رابطه علت و معلولی به دست می آید.
- به علت واقعی بودن محیط آزمایش قدرت تعمیم یافته ها به موقعیت های مشابه زیاد است
- سنجش فرضیه در آن امکان پذیر است

معایب:

- نیاز به کسب اجازه از موسسات مورد تحقیق
- کلیه ی پیش بینی های لازم درباره اثرات متغیرها باید بررسی شود
- دشوار بودن کنترل متغیرهای جانبی
- به دلیل لزوم نگهداشتن اهداف واقعی آزمایش ممکن است سوء ظن یا مشکلاتی در آزمودنیها ایجاد شود

ج - تحقیق آزمایشگاهی

- اعمال حداکثر کنترل بر متغیرها
- توانایی دستکاری متغیرها
- انتخاب یک گروه یا گروههای آزمایشی و گواه و نیز متغیرهای مستقل و وابسته

مزایا و معایب تحقیق آزمایشگاهی:

مزایا:

- نتایج بدست آمده می تواند صحت فرضیه آزمایشی آزمایشگران را ثابت کند
- بررسی اثر متغیرهای منفرد شده
- به دست آوردن رابطه علت و معلولی
- امکان آزمون فرضیه های مختلف
- در صورت نمونه گیری دقیق و دقت در موقعیت آزمایشی قابلیت تعمیم نتایج تا حدودی بالا می رود.

معایب:

- مصنوعی بودن محیط آزمایشگاه در مقایسه با موقعیت های واقعی
- اصول اخلاقی مانع از ایجاد شرایط ناراحت کننده جسمی و روانی برای انسان است
- مستلزم مهارت ، دانش ، دقت و تجربه فراوان است
- ممکن است پرخرج و گران باشد

گفتار دوم

نظریه ها در روان شناسی اجتماعی

هدف آموزش کلی:

آشنایی با نظریه های مختلف در روان شناسی اجتماعی و

نحوه توجیه پدیده های اجتماعی در چارچوب این نظریه ها.

هدفهای آموزشی جزئی :

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1- نظریه را تعریف کنند و جایگاه و کاربرد آن در روان شناسی اجتماعی را بیان کنند.

2- ویژگیهای نظریه های مختلف روان شناسی اجتماعی را که در زیر ذکر شده اند تشریح کنند.

الف) نظریه های محرک پاسخی و تقویتی

ب) نظریه های گشتالت و شناختی

ج) نظریه میدانی

د) نظریه روانکاری

ه) نظریه نقش

3- مورد تاریخی راسپوتین را بر اساس هر یک از نظریه های ذکر شده تجزیه و تحلیل کنند.

4- نقاط ضعف و قوت نظریه های ذکر شده را با یکدیگر مقایسه کنند.

5- با استفاده از منابع معرفی شده برای توضیح هر یک از نظریه های ذکر شده ، علاوه بر مورد راسپوتین، حداقل یک یا دو مثال ذکر کنند.

نظریه های روان شناسی اجتماعی

الف) نظریه های محرک - پاسخ

مفروضات:

- بهترین روش درک رفتار اجتماعی مطالعه ارتباطهای بین محرک ها و پاسخ ها است.
- محرک عامل بیرونی یا درونی است که تغییری در رفتار شخص ایجاد می کند.
- تغییر ایجاد شده در رفتار شخص پاسخ نام دارد.
- نیرومندی پیوند بین محرک - پاسخ بستگی به میزان تقویتی دارد که به دنبال پاسخ می آید.

عوامل مورد تاکید نظریه پردازان محرک - پاسخی

در چارچوب نظریه های محرک - پاسخی، نظریه پردازان در تبیین رفتارهای اجتماعی تاکیدهای خاص بر روی عوامل ویژه داشته اند.

این عوامل عبارتند از:

- تقلید

- تقویت

- تقویت جانشینی

- تبادل اجتماعی

کاربرد نظریه محرک – پاسخ در تبیین ماجرای راسپوتین

- هر حمله هموفیلی آکسی کوچک یک محرک بود
- پاسخ همراه بودن راسپوتین با کودک موجب قطع حمله بیماری می شد.
- فراخواندن راسپوتین تقویت می شد.
- پیروی از توصیه های راسپوتین در زمینه های دیگر توسط خانواده سلطنتی بر اساس مفهوم تعمیم محرک صورت می گرفت
- دوام تعامل راسپوتین و تزارینا بر طبق مفروضه تبادل اجتماعی

بود

ب - نظریه های شناختی (گشتالت)

گشتالت: واژه های آلمانی به معنی شکل ، هیات یا الگو است.

مفروضات:

- کل چیزی بیش از مجموعه اجزاء خود است

- رفتار حالتی یکپارچه دارد و هدفدار است.
- فرآیندهای ادراکی مرکزی (در سیستم عصبی و مغز) در یادگیری نقش کلیدی دارند.
- مغز احساس و ادراک ما را به شکل یک ساخت شناختی سازمان می دهد.
- اثر هاله ای
- نظریه اسناد ← نظریه تعادل

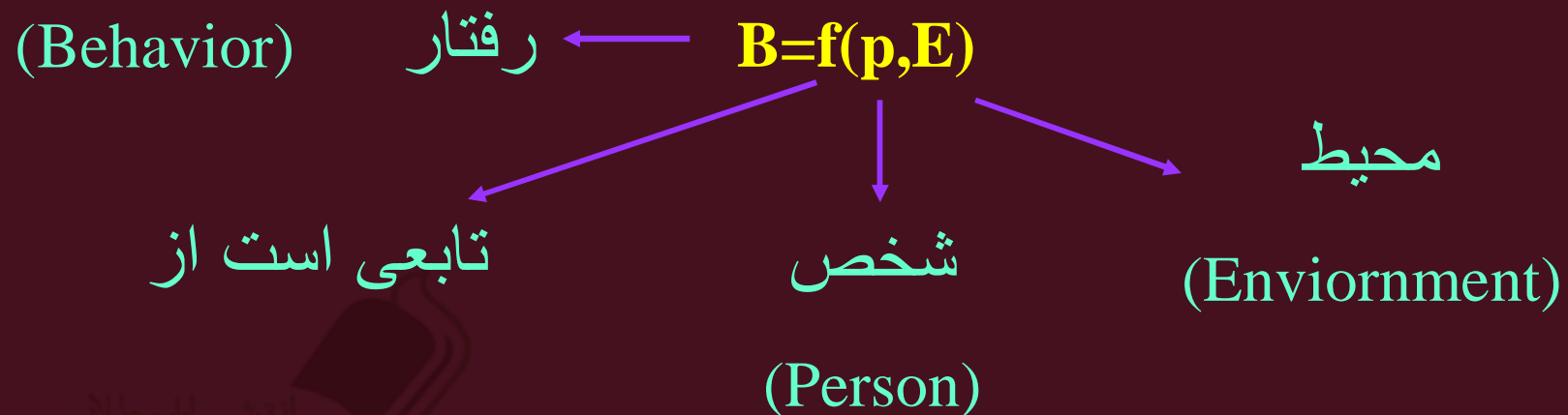
کاربرد نظریه گشتالت برای تبیین مورد راسپوتین

- 1) استفاده از اصول «نیکو پرازندن» و «ترمیم» برای پذیرش نظرات راسپوتین توسط تزارنیا
- 2) استفاده از نظریه «ناهماهنگی شناختی»
- 3) استفاده از نظریه «تعادل» یا نظریه «اسناد»

ج) نظریه میدانی (کورت لوین)

فرض بنیادی:

رفتار خود

موقعیت اجتماعی که در آن لحظه در آن قرار دارد

خصوصیات درونی

حضور یا عدم حضور دیگران

میزان ممانعت از رسیدن خود به هدف

نگرش جامعه نسبت به رفتار خود

توارث

تواناییها

شخصیت

وضع سلامت و

غیره

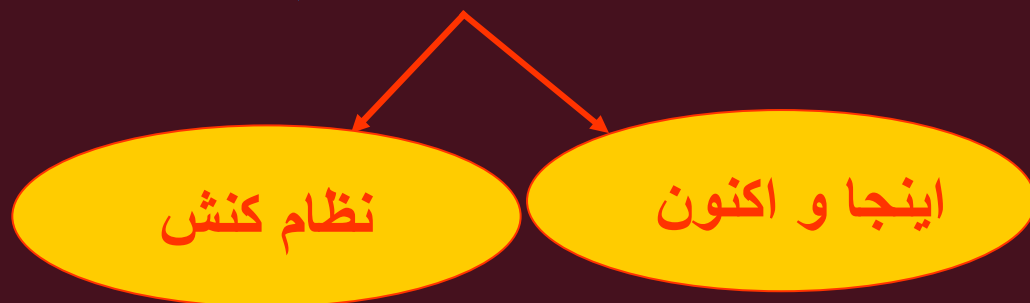
فرض دوم:

رفتار خود در یک میدان وقوع پیدا می کند که این میدان رفتارهای دیگر خود و جنبه های دیگر محیط را شامل می شود.

بنیادی ترین اصطلاح نظریه میدانی

اصطلاحات مهم

کاربرد نظریه میدانی برای تبیین مورد راسیوتین:

1) تبیین بر اساس ترسیم فضای زندگی تزارینا حاوی این عوامل بود:

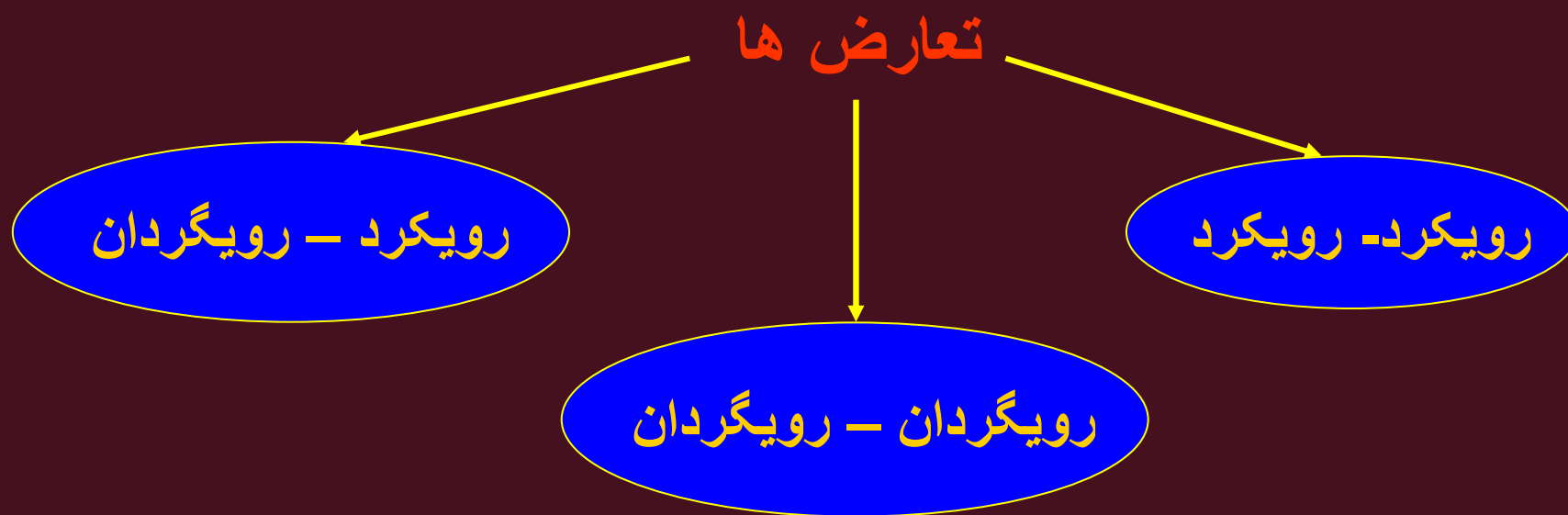
الف) یک نظام تنش بر طرف نشده که او را به سوی تحویل دادن یک وارث ذکور سالم هدایت می کرد.

ب) سد شدن راه رسیدن به این هدف به وسیله بیماری آلکسی

ج) نیروهای وارده بر الکساندرا برای حرکت دادن او در جهت هدف خود

2) استفاده از مفهوم تعارض ها

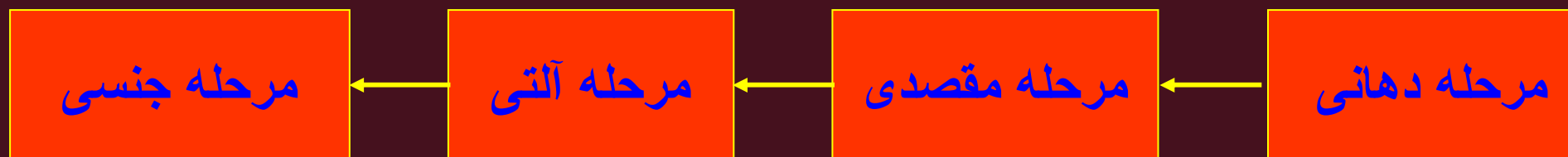

د) نظریه روانکاوی

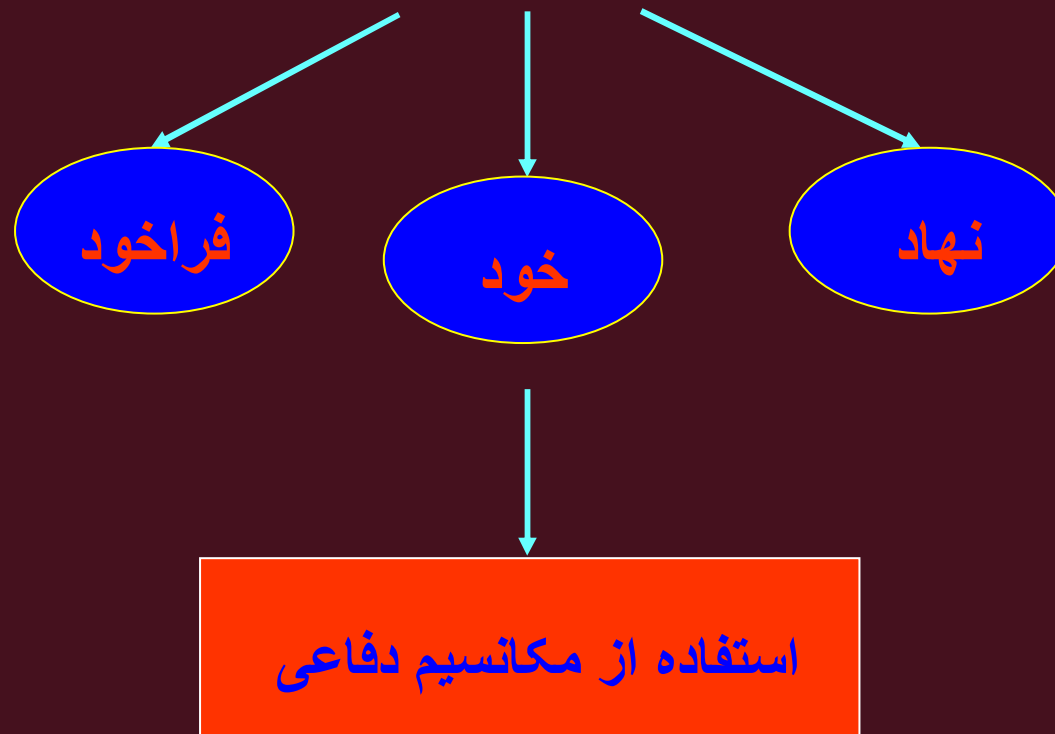
«زیگموند فروید»

توجه به ساختار و چگونگی رشد شخصیت

مراحل رشد

ساختار شخصیت از نظر فروید

کاربرد نظریه روانکاوی برای تبیین مورد راسیوتین

1) بررسی مراحل رشد الکساندرا

2) توجه به شخصیت الکساندرا

- شخصیت اقتدار طلب
- خود ضعیف و فراخود قوی
- استفاده از مکانیسم فرافکنی

هـ) نظریه نقش

تعریف نقش:

نقش عبارت است از مجموعه ای از رفتارها که برای فرد با یک موقعیت خاص و در یک زمینه اجتماعی خاص مناسب باشد.

مفاهیم نظریه نقش:

- انتظارات نقش
 - تعارض نقش
- تعارض بین نقشی ←
- تعارض درون نقشی ←

کاربرد نظریه نقش برای تبیین مورد راسپوتین

(1) تبیین بر اساس انتظارات نقشی راسپوتین و الکساندرا از یکدیگر

(2) تضاد رفتار با انتظارات نقشی در مورد راسپوتین

گفتار سوم

رفتار در گروهها

هدف آموزش کلی:

آشنایی با مفهوم گروه از نظر روان شناسی اجتماعی،

چگونگی شکل گیری، ویژگیها و عملکردهای آن

هدفهای آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1) اصطلاحات زیر را تعریف کنند و آنها را در توضیح پدیده

های روان شناسی اجتماعی به کار ببرند:

گروه، انبوهه، آسان سازی اجتماعی، بازداری اجتماعی،

شبکه های ارتباطی، پیوستگی گروه، بارش مغزی، پاسخهای

مسلط، گروه همکوش

2- با تشریح مدل تاثیر اجتماعی، اثر سه عامل گروه تماشاچیان غیر فعال را توضیح دهید.

3- الگوی انگیزشی در مورد چگونگی تاثیر تماشاچیان غیر فعال بر رفتار شخص عمل کننده را تشریح کنند و علل این تاثیرات را بیان کنند.

4- اثرات عوامل مختلف گروه تماشاچیان فعال (گروه همکوش) بر

چگونگی رفتار شخص عمل کننده را تشریح کنند.

5- تاثیر تغییرات اندازه گروه در ارتباط با سایر ویژگیهای گروه را

در نحوه عملکرد آن بیان کنند.

6- اثر شکل های مختلف فرصتهای ارتباطی (شبکه های ارتباطی)

را بر جنبه های گوناگون فعالیت گروه شرح دهند

7- تاثیر تجانس و هماهنگی در گروه بر نحوه عمل آن را بیان کنند.

8- جنبه های گوناگون عملکرد گروه در زمینه قضاوت و حل مسئله را با عملکرد افراد مقایسه کنند.

9- ویژگیهای گروه T و گروههای رویاروی را بیان کنند و وجوه شباهت و تفاوت آنها را نشان دهند.

تعریف گروه:

گروه عبارت است از دو فرد یا بیشتر که با هم تعامل دارند
به نحوی که هر یک می تواند در دیگری یا دیگران تاثیر گذاشته و
از آنان متاثر شود. شاوه (1981)

تعریف دوم از گروه:

گروه عبارت است از تعامل بین افراد، داشتن درک و تصور از دیگر اعضا، ایجاد پیوندهای عاطفی و وابستگی متقابل یا نقش های متقابل. (دولاماتر 1974)

تعریف واژه انبوهه

مجموعه ای از افراد که با یکدیگر در تعامل نیستند.

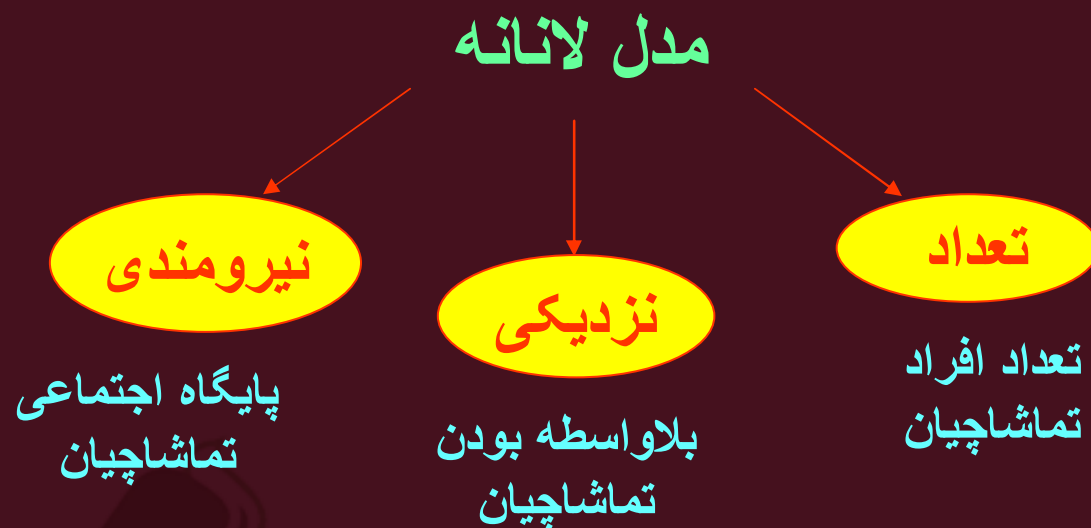
مثال:

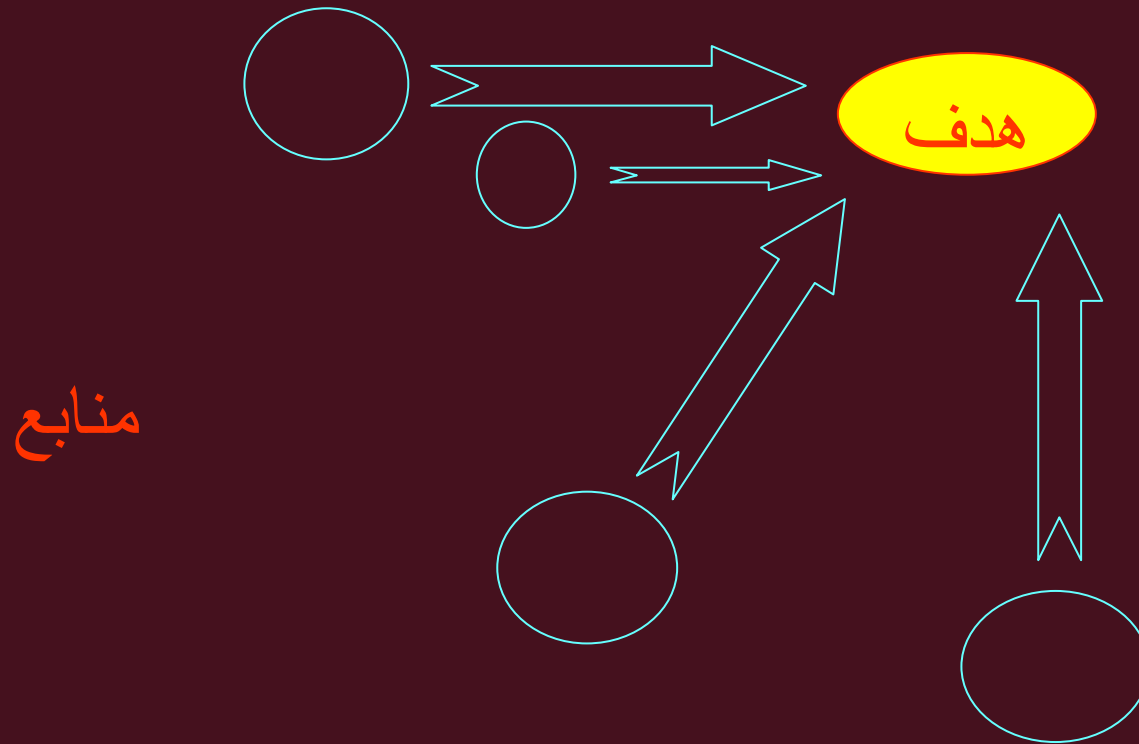
تماشاچیان یک فیلم

تأثیر اجتماعی:

تأثیر و نفوذ تماشاچیان به چند عامل بستگی دارد.

الگوی انگیزشی اثر یک گروه تماشاچی بستگی به تعداد منابع (تعداد

دایره ها)، نیرومندی آنها (اندازه دایره ها) و فاصله آنها از فرد عمل

کننده (طول پیکانها دارد).

آسان سازی اجتماعی:

اصطلاحی از فلوید آلپورت (1920) بهتر شدن عملکرد فرد به علت حضور افراد دیگر (حضور صرف و نه تعامل بین فرد و تماشاچیان)

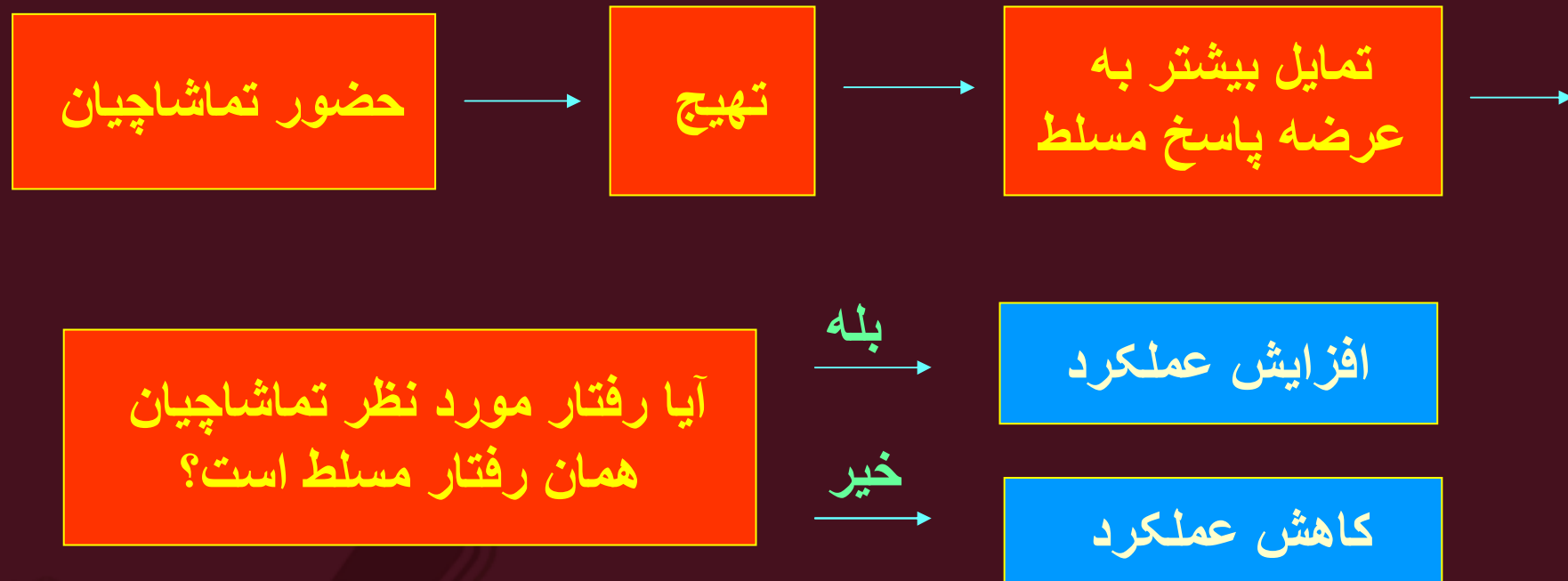
بازداری اجتماعی:

کاهش در عملکرد فرد به علت حضور افراد دیگر

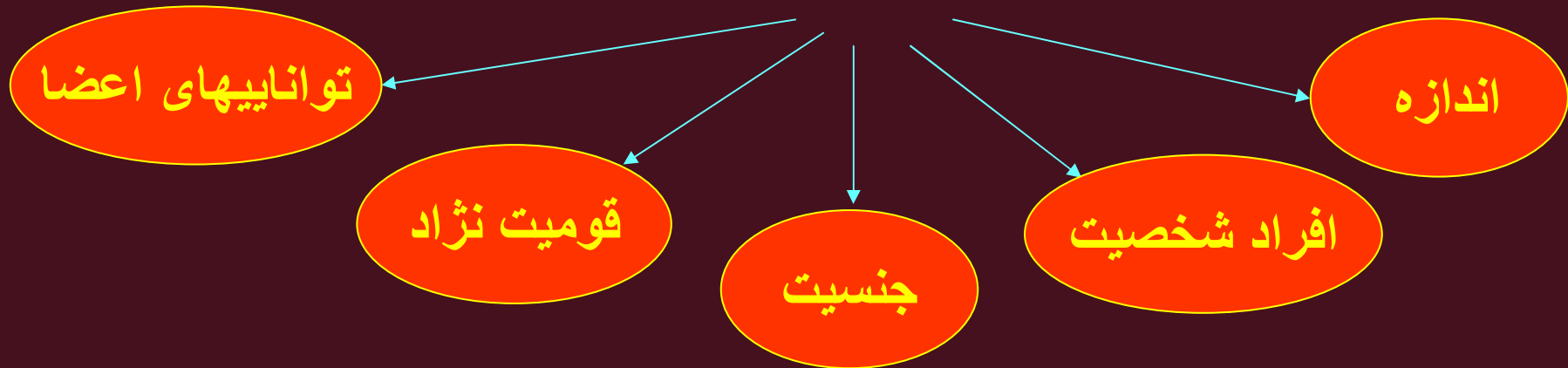
الگوی انگیزشی در آسان سازی اجتماعی

از زایونک (1965)

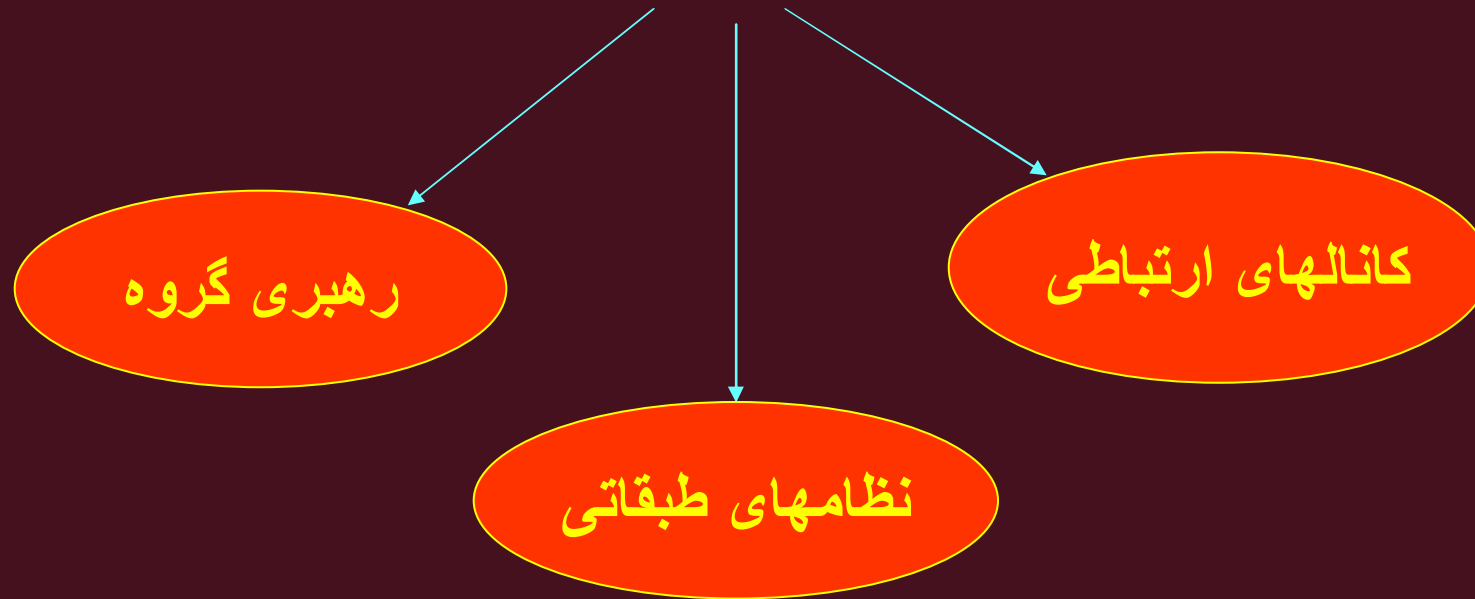

ویژگی های گروه

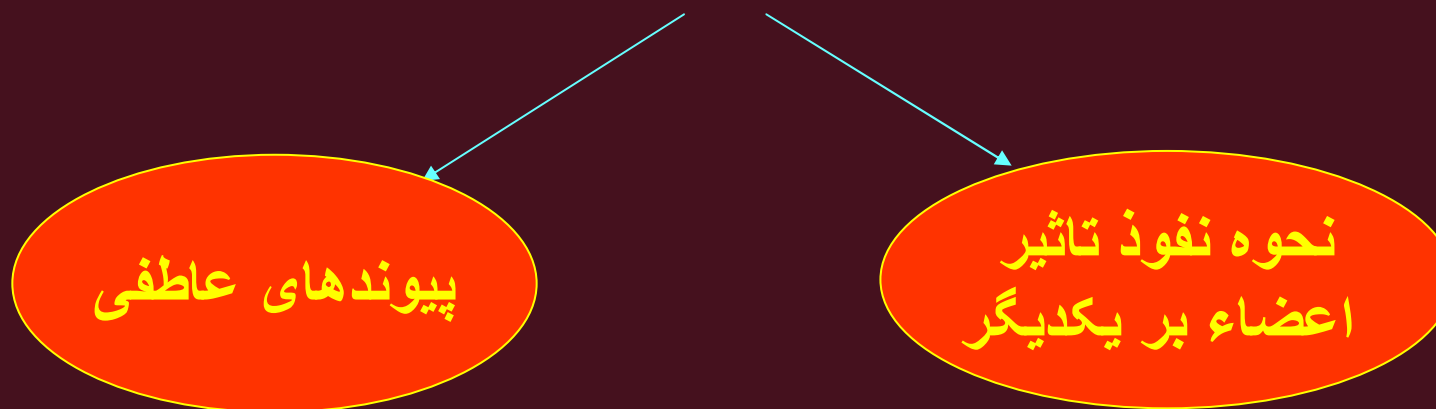
1- ترکیب گروه

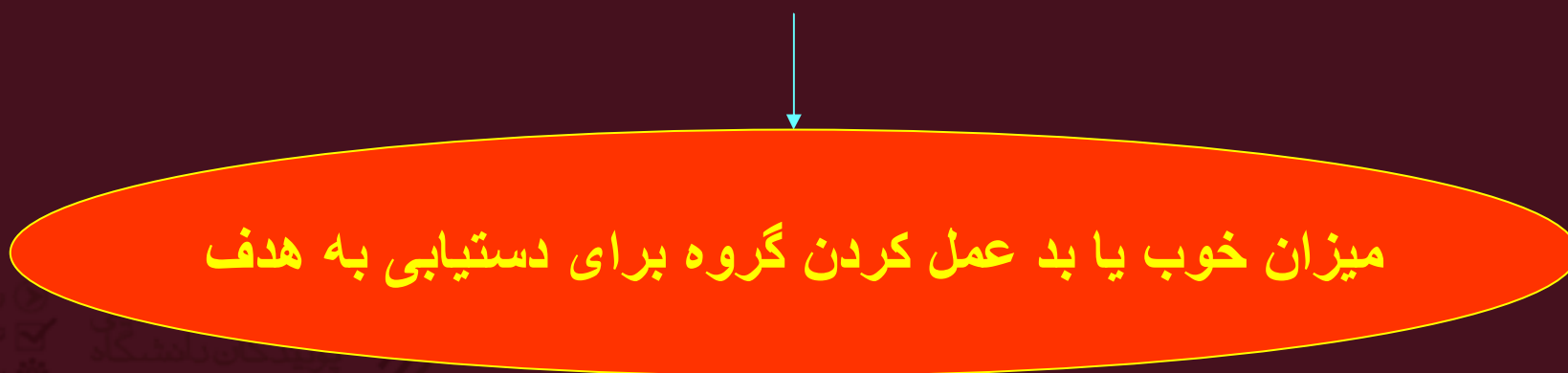
2- ساختار گروه

3- پویایی گروه

4- عملکرد گروه

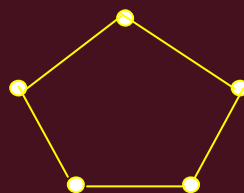

نمونه هایی از شبکه های ارتباطی (نقطه ها نماینده موقعیت افراد در شبکه

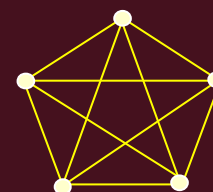
خطوط نماینده کانالهای مجاز برای ارتباط)

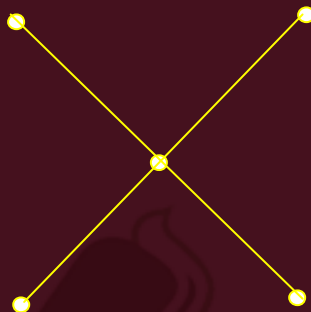
شکل Y

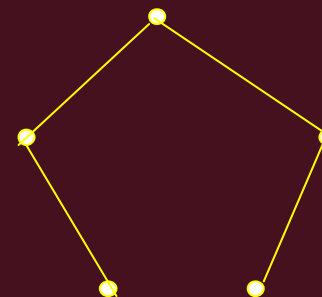
دایره

هم پیوند

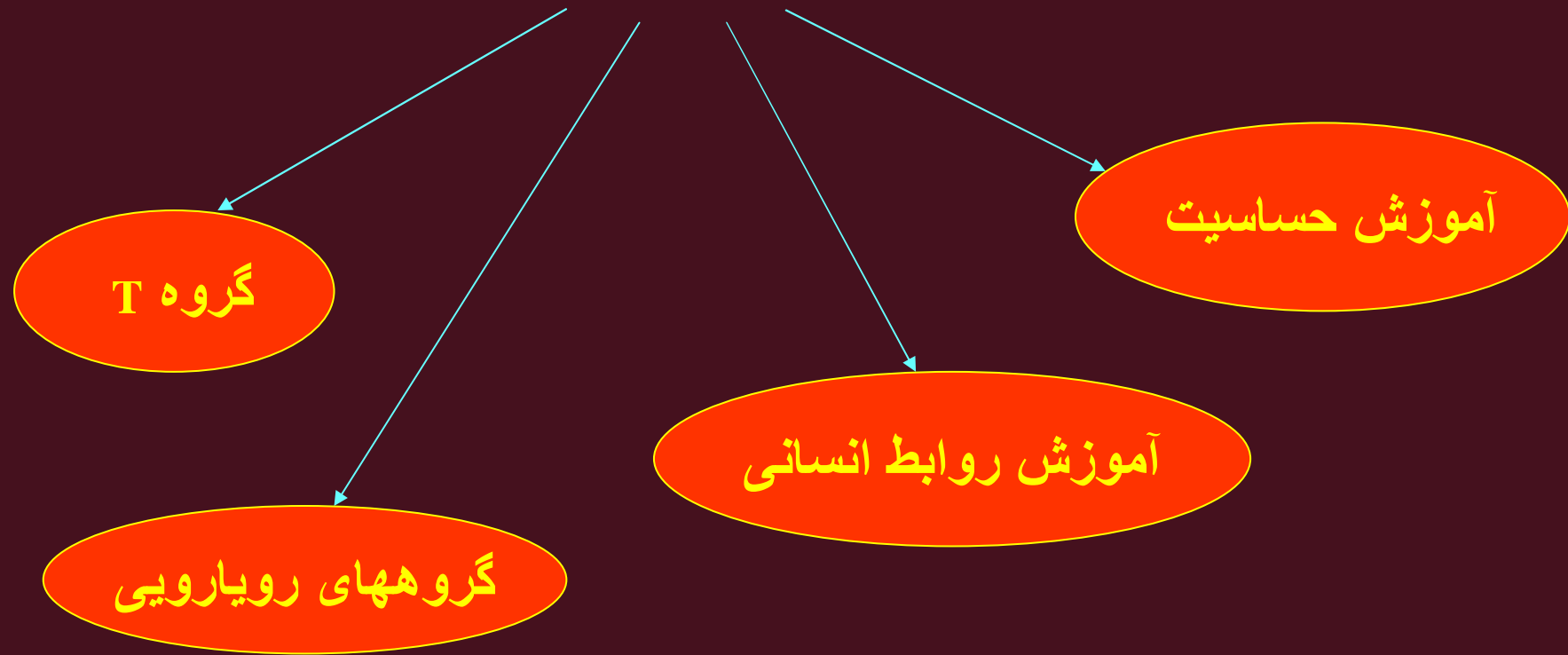

چرخ

زنجیر

گروه‌های ویژه

گروه T

(بنیانگذار کورت لوین)

هدف:

هر شخص نسبت به خود بینش پیدا کند، پیامدهای رفتار

خود را ببیند و قضاوت دیگران را درباره خودش بداند

نظر «شاو» (1981) درباره گروههای T

شاو پیامد شرکت در گروههای T را چهار مورد می داند:

1- کاسته شدن اختلاف بین «خود آرمانی» و «خود تصویری» و

دستیابی به واقعیت

2- تغییر در احساسات و رفتار افراد

3- تغییر در رفتار افراد

4- تحت بعضی شرایط ، ایجاد اختلالات روانی شدید در افراد

گفتار چهارم

نفوذ اجتماعی و کنترل

هدف آموزش کلی:

آشنایی با جنبه های گوناگون پدیده نفوذ اجتماعی و کنترل.

هدف های آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1- مفاهیم زیر را تعریف کنند و کاربرد آنها را در پدیده های روان شناسی اجتماعی توضیح دهند.

نفوذ اجتماعی، همنوایی، استقلال رای، ناهمنوایی، خود رهبری، دیگر رهبری، توهم کنترل، مرکز یا مکان کنترل، درماندگی آموخته شده ، وابستگی خود القایی

2- عوامل موقعیتی موثر بر میزان همنوایی،

اشکال رفتارهای مغایر با همنوایی و سنخ بندی شخصیت ها در ارتباط با همنوایی را توضیح دهند.

3- دلایل همنوا شدن فرد با جمع را بیان کنند.

4- پدیده کنترل بیرونی رفتار و اراده آزاد شخص را از نظر دیدگاه‌های مختلف روان‌شناسی اجتماعی توضیح دهند.

5- عوامل موثر بر ایجاد توهم کنترل و اثرات اعتقاد به کنترل رویدادها را در جنبه‌های مختلف زندگی انسان بیان کنند.

6- نقش تفاوت‌های فردی در اعتقاد به کنترل را در جنبه‌های مختلف زندگی انسان شرح دهند.

7- واکنش‌های توأم با مقاومت یا تسلیم، نظیر عکس‌العمل، درماندگی آموخته شده و وابستگی خود‌القایی، در برابر از دست دادن کنترل را تشریح کنند.

تعریف نفوذ اجتماعی

نفوذ اجتماعی کوششی است عمدی از سوی یک فرد یا یک

گروه برای ایجاد تغییر در عقاید یا رفتار ما.

مثل:

- تغییر نگرش
- کاربرد استراتژیهای قدرت
- دستورات مستقیم
- تقاضا کردن

تعریف همنوایی

- تسلیم شدن به فشارهای گروهی وقتی که تقاضای مستقیمی از سوی گروه در مورد همرنگ شدن فرد با گروه انجام نگرفته باشد، (دوو

و رایتس من 1984)

- همنوایی عبارت است از احساس فشار واقعی یا خیالی از سوی گروه به وسیله فرد که در نتیجه سبب تغییری در رفتار او گردد

(آرونسون 1999)

عوامل موقعیتی موثر بر میزان همنوایی

- حجم گروه
- میزان تلقی گروه از افراد به عنوان واحدهای مجزا

رفتارهای مغایر با همنوایی

- 1- استقلال رای
- 2- ناهمنوایی یا ضد همنوایی

تعریف کنترل:

کنترل را می توان اعمال قدرت، هدایت یا بازداری اعمال و رفتار دیگران یا خود تعریف کرد.

سایر موارد مربوط به کنترل:

- توهم کنترل
- پیامدهای اعتقاد به داشتن کنترل

تفاوت های فردی در درک کنترل:

↓

مرکز یا مکان کنترل

بیرونی

درونی

• واکنش در برابر از دست دادن کنترل:

نظریه عکس العمل

درماندگی آموخته شده (مارتین سیلگمن 1975)

تعریف:

درماندگی آموخته شده عبارتست از:

اعتقاد به اینکه نتایج به دست آمده از سوی فرد، مستقل از

اعمال انجام شده به وسیله او هستند.

تحقیقات سیلگمن:

سیلگمن پس از آزمایش روی حیوانات به این نتیجه رسید که سه نوع کمبود یا نقص از تجربه کردن بازده های غیر قابل کنترل ناشی می شود:

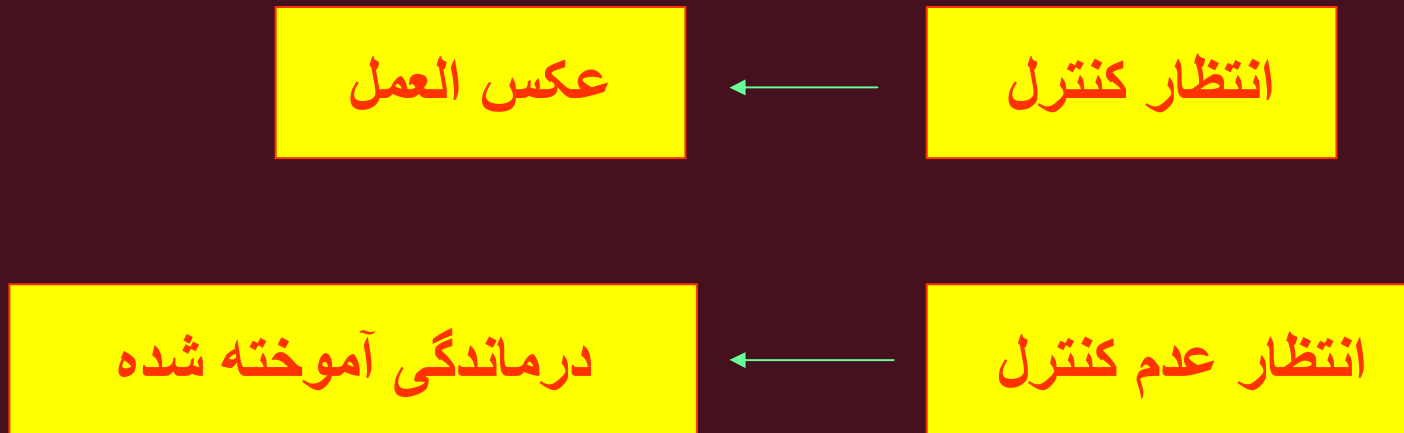
1- نقص انگیزش

2- نقص شناختی

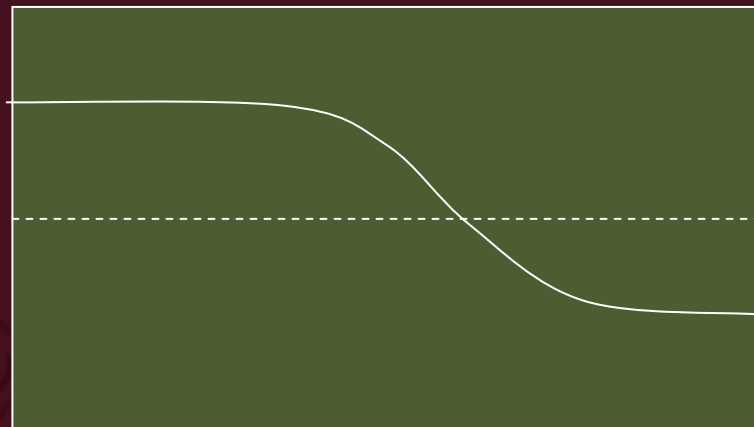
3- نقص عاطفی

عکس العمل و درماندگی آموخته شده

انگیزه برای
اعمال کنترل

عکس العمل
درماندگی آموخته

تجربه نسبت به از دست دادن کنترل

گفتار پنجم

رهبری و مدیریت

هدف آموزش کلی:

آشنایی با مفاهیم رهبری و فرمانبرداری و چگونگی تعامل

آنها

هدف های آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

- 1- تعریف ساده ای از رهبری ارائه دهند.
- 2- نتایج حاصل از تحقیقات اولیه و جدید (با رویکردهای تک خصیصه ای و مجموعه های رفتاری) درباره خصایص رهبران را تشریح کنند.

www.bookgolden.com

3- دو نظریه بزرگمرد و جبر اجتماعی در شکل گیری رهبران را توضیح دهند و اعتبار آنها را با یکدیگر مقایسه کنند.

4- دو وجه اصلی از رفتار رهبری (ملاحظه یا توجه و ابتکار سازماندهی) و چگونگی تعیین میزان آنها از طریق پرسشنامه توصیف رفتار رهبر را توضیح دهند.

5- با استفاده از نظریه اقتضایی فیدلر نقش شرایط و موقعیتها را در کارایی رهبران بیان کنند.

6- عناصر نظریه اقتضایی فیدلر و چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر در شکل دهی بیشترین اثر بخشی رهبران دارای (LPC) بالا و پایین را تشریح کنند.

7- نظر فیدلر و دیگر صاحب‌نظران را در مورد تغییر عملکرد گروه در رابطه با رهبری آن با یکدیگر مقایسه کنند.

8- جنبه‌های گوناگون تعامل بین رهبران و پیروان نظیر ادراک رهبری از روی پیروان، واکنش پیروان نسبت به رفتار رهبری و تاثیر پیروان بر رفتار رهبر را توصیف کنند.

تعریف رهبری

فرآیندی از نفوذ بین یک رهبر و عده ای پیروان او برای رسیدن به هدفهای گروهی ، سازمانی یا اجتماعی.

جستجو برای یافتن خصیصه های رهبری

- رویکرد تک خصیصه ای
- رویکرد خوشه های رفتاری

نظریه بزرگمرد در رهبری (توماس کارلایل)

- رویکردهای مهم ملی یا جهانی تحت تاثیر افرادی برجسته است که سازنده آن رویدادهای هستند.
- مردان بزرگ هستند که تاریخ را می سازند.

نظریه «جبر اجتماعی و روح زمان» در رهبری

- نیروهای اجتماعی ، جنبشهای اجتماعی و تغییر ارزشهای اجتماعی به عنوان تعیین کننده رویدادهای تاریخی شمرده می شوند.

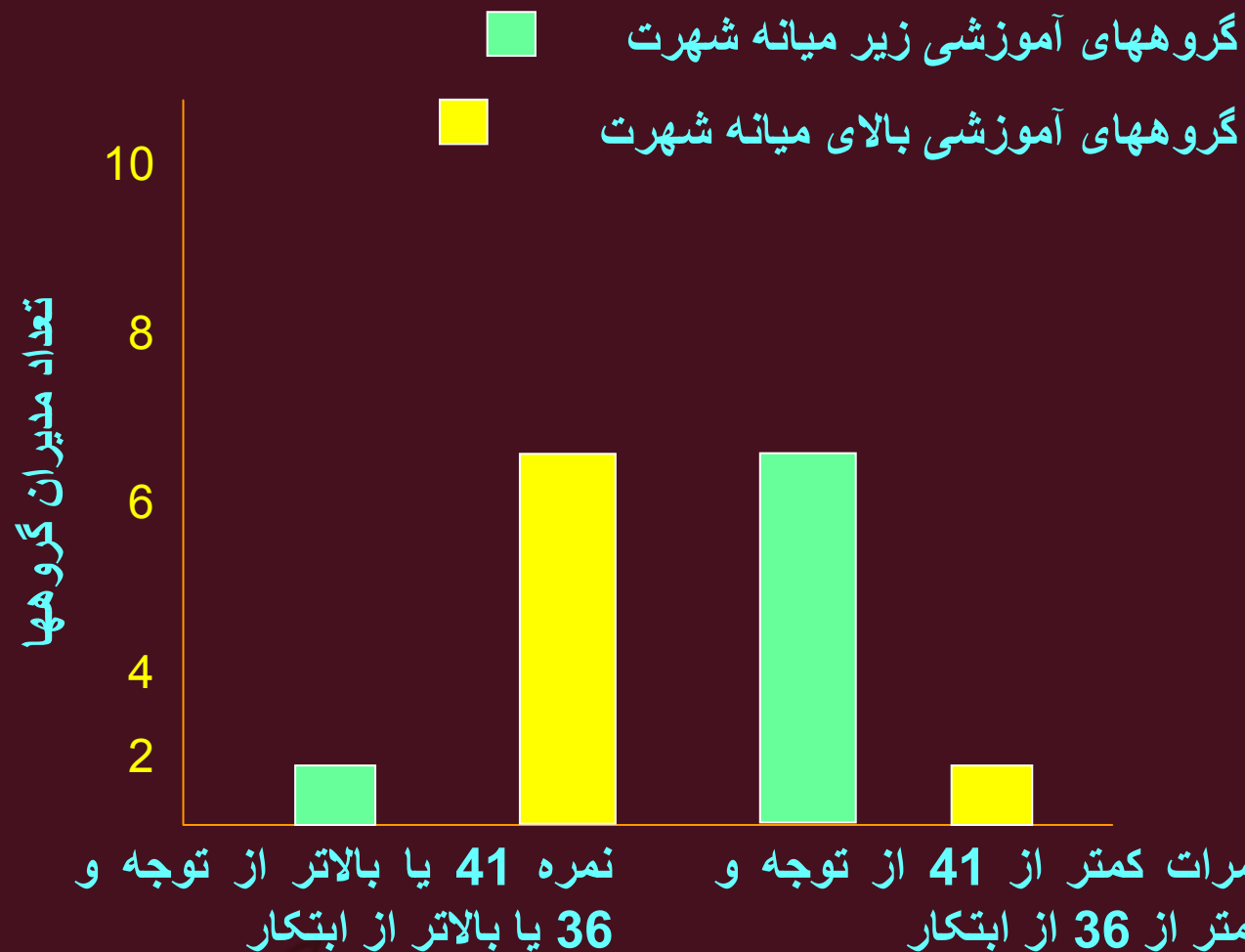
عوامل اصلی رهبری یا خوشه های رفتاری:

(تحقیقات چالپین و واینر 1952)

- 1- ملاحظه یا توجه: توجیه کننده نیمی از رفتار رهبری
- 2- ابتکار سازمان دهی: توجیه کننده یک سوم رفتار رهبری

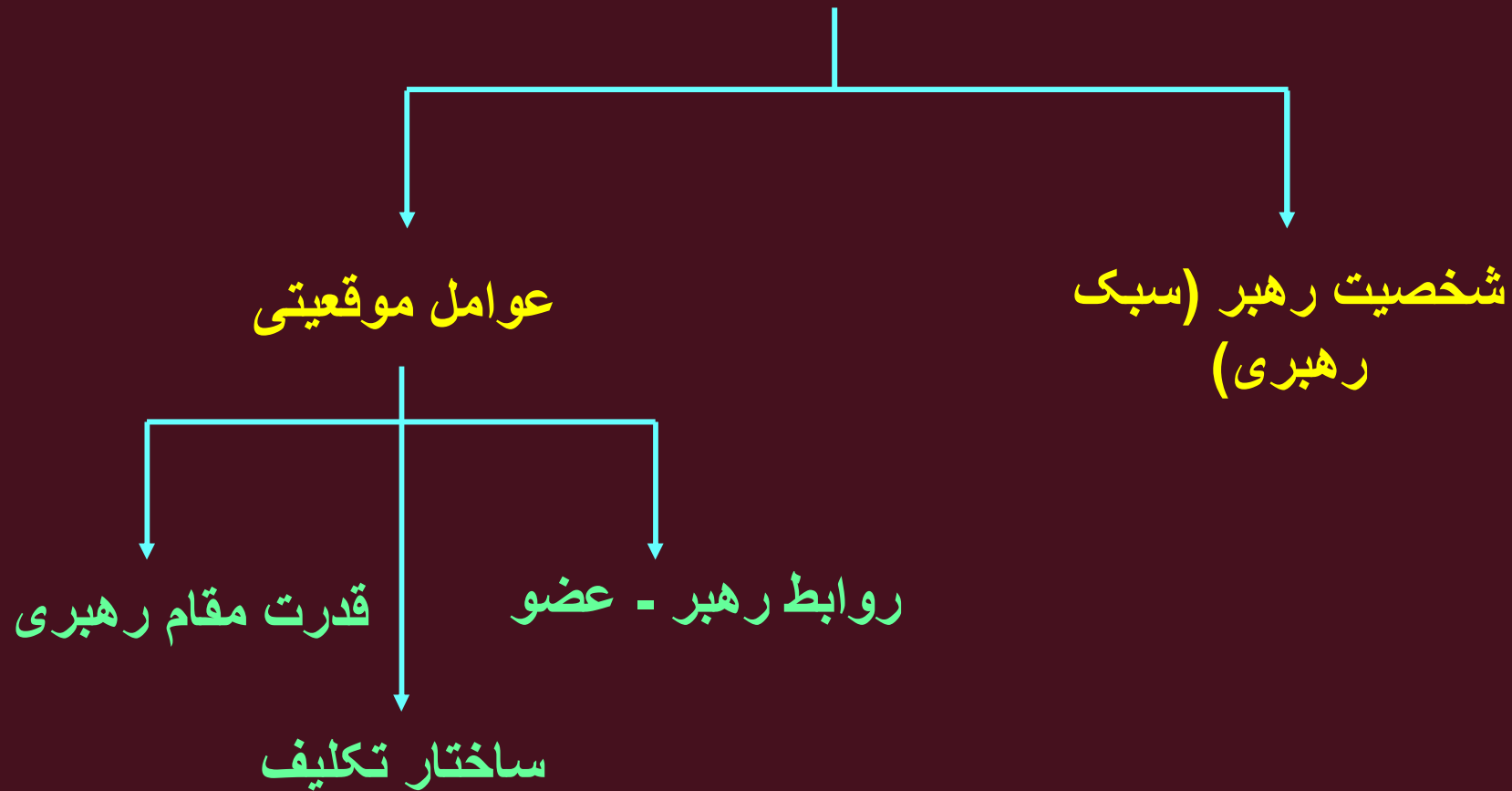
سنجش بر اساس «پرسشنامه توصیف رفتار رهبران»

نمرات بین اعتبار به دست آمده توسط گروههای آموزشی و نمرات ملاحظه و ابتکار

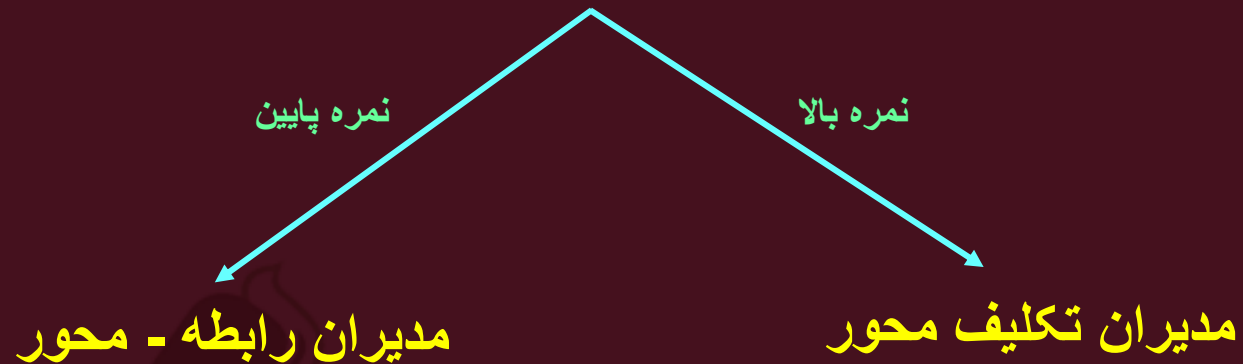
نظریه اقتضایی فیدلر در رهبری

مقیاس LPC

(میزان احترام یا دوست داشتن «همکار دارای کمترین ترجیح»)

الگوی شرایط رهبری و عملکرد گروه

روابط رهبر - عضو	خوب	خوب	خوب	خوب	ضعیف	ضعیف	ضعیف	ضعیف
ساختار تکلیف	دارای ساختار		بدون ساختار		دارای ساختار		بدون ساختار	
قدرت مقام رهبری	قوی	ضعیف	قوی	ضعیف	قوی	ضعیف	قوی	ضعیف

1

2

3

4

5

6

7

8

LPC پائین

LPC بالا

LPC پائین

مدیران و تغییر

تحقیق در دانشگاه یوتاه با کارآموزان ارتش قبل و بعد از دوره

آموزشی رمز نویسی و کشف رمز

روابط رهبر - عضو : ضعیف

قبل و بعد از دوره

قدرت مقام رهبری : ضعیف

در نتیجه آموزش
اثر بخشی رهبران ←

ساختار تکلیف از ضعیف به قوی ←

تغییر

انجام تکالیف به وسیله رهبران LPC بالا و پایین

میانگین نمره های کشف شده (عملکرد)

گفتار ششم

اطاعت و فرمانبرداری

هدف آموزش کلی:

آشنایی با مفهوم و عوامل موثر بر اطاعت و فرمانبرداری و

روشهای جلب اطاعت

هدف های آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1- آزمایش اصلی میلگرام در مورد اطاعت و فرمانبرداری و

نتایج حاصل از آن را تبیین کند.

2- تاثیر عوامل وضعیت قربانی و آگاهی آزمودنی از آن را بر

میزان فرمانبرداری وی توضیح دهند.

3- تاثیر عامل حضور یا عدم حضور دستور دهنده در صحنه بر

میزان فرمانبرداری آزمودنی را بیان کنند.

4- تاثیر عامل اعتبار موسسه محل آزمایش و وجود سرمشق را بر

میزان فرمانبرداری آزمودنی شرح دهند.

5- تاثیر عامل نزدیکی موقعیت آزمایش به زندگی واقعی را بر

میزان فرمانبرداری آزمودنی توضیح دهند.

6- روشهای جلب اطاعت و قبولاندن نظر را شرح دهند.

7- عوامل افزایش دهنده و کاهش دهنده میزان اطاعت از دستور

فرمانبرداری را نام ببرند.

آزمایش میلگرام (1963) درباره اطاعت کورکورانه

(دادن شوک به قربانی)

نتایج آزمایش:

- 1- هیچیک از آزمودنیها قبل از شوک 300 ولت یعنی هنگامی که آزمودنی با مثبت به دیوار می کوبید، متوقف نشد یعنی 100% شرکت کنندگان تا مرحله 300 ولت پیش رفتند.

2- از مرحله شوک 315 ولت تا 360 ولت فقط 8 نفر متوقف

شدند، یعنی 80% شرکت کنندگان تا 360 ولت پیش رفتند.

3- یک نفر در مرحله دادن شوک 375 ولت متوقف شد.

4- در مجموع 26 نفر از 40 نفر یعنی 65% افراد تا آخرین مرحله (دادن شوک 450 ولت) کار را ادامه دادند.

پیش بینی قبلی دانشجویان و روانپزشکان:

کمتر از 1% تا آخرین مرحله شوک پیش می روند.

عوامل موثر بر اطاعت و فرمانبرداری:

الف- وضعیت قربانی

ب- حضور یا عدم حضور دستور دهنده در صحنه

ج - اعتبار موسسه

د- وجود سرمشق و الگو

نظر برخی محققان:

برخی محققان نتایج آزمایش میلگرام را رد کردند و عوامل

مهم ایجاد کننده اطاعت در آزمایش او را چنین برشمردند:

1- به دام انداختن آزمودنی

2- محذور اخلاقی موقعیت

3- وجود ضربه گیرهای مختلف

4- نظارت

5- تاثیر قدرت و ایدئولوژی مسلط

روشهای جلب اطاعت:

- جای پا باز کردن
- جبران خدمت
- ایجاد «احساس گناه» در خود
- به مرگ بگیر تا به تب راضی شود

گفتار هفتم

رفتار ناظران در موقعیتهای اضطراری

هدف آموزش کلی:

آشنایی با جنبه های گوناگون یکی از پدیده های روانی

اجتماعی یعنی رفتار تماشاچیان در یک موقعیت اضطراری

هدف های آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

- 1- با ذکر یک مثال از تجربه خصوصی خود درباره بی تفاوت ماندن ناظران در کمک رسانی به خود نیازمند در یک موقعیت اضطراری، جنبه های مختلف این پدیده را از دید روان شناسان اجتماعی بررسی کنند

2- ویژگی های یک موقعیت اضطراری را شرح دهند.

3- تاثیر چگونگی درک فرد ناظر از موقعیت اضطراری در رفتار وی را بیان کند.

4- تاثیر وضعیتهای فرد درگیر با موقعیت اضطراری را از نظر سن، جنس، نژاد، بیماری و مستی بر میزان دریافت کمک از سوی ناظران تشریح کنند.

5- جوامع ساده و پیچیده را از نظر چگونگی رفتار ساکنین آنها

در موقعیتهای اضطراری با یکدیگر مقایسه کنند.

6- مفهوم **اضافه بار** را تعریف کنند و با ذکر مثال انواع واکنش در

برابر آن را در شهرهای بزرگ توضیح دهند.

7- نقش عوامل فرهنگی را در احتمال دخالت در موقعیت های

اضطراری توضیح دهند.

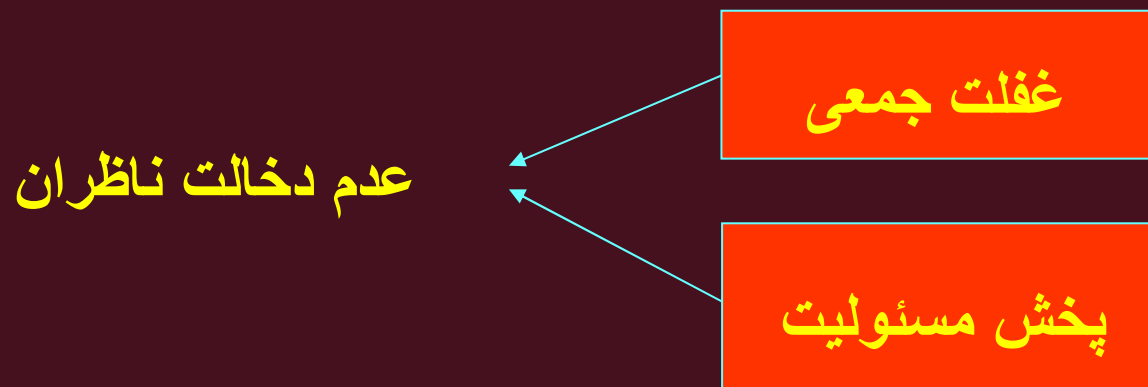

ویژگی های موقعیت اضطراری:

- متضمن آسیب یا تهدیدی برای دخالت کننده باشد.
- غیر عادی و کمیاب اند.
- با یکدیگر تفاوت های فاحش دارند.
- بدون پیش بینی و ناگهانی رخ می دهند
- عمل فوری را می طلبد.

وضعیت فرد ناظر و درک او از موقعیت اضطراری

غفلت جمعی:

درک تماشاچی یا تماشاچیان از یک صحنه به عنوان موقعیت

اضطراری

پخش مسئولیت: حضور دیگران در صحنه

وضعیت فرد نیازمند به کمک:

- 1- زنان شانس دریافت کمک بیشتری نسبت به مردان دارند.
- 2- کودکان و پیران نسبت به جوانان شانس دریافت کمک بیشتری دارند.
- 3- کمک رسانی بین هم نژادان بیشتر دیده می شود بخصوص اگر فرد نیازمند به کمک مست باشد.

4- شانس دریافت کمک در حالت بیماری بیشتر از حالت مستی است.

5- ناظران مرد بیشتر از ناظران زن دخالت می کنند.

6- روبرو شدن مستقیم ناظر با موقعیت اضطراری احتمال دخالت را افزایش می دهد.

مفهوم اضافه بار

تعریف:

وقتی مقدار زیادی اطلاعات ورودی در زمان کم به شخص عرضه شوند، سیستم ادراکی او قادر به پردازش این همه اطلاعات ورودی نخواهد بود در نتیجه به حالت اضافه بار دچار می شود.

چگونگی تاثیر اضافه بار بر روابط انسانی

- 1- زمان و وقت کمتری به هر یک از محرکات ورودی می رسد.
- 2- به صورت انتخابی با مطالب و رویدادها برخورد می شود.
- 3- انتقال اضافه بار به دیگران صورت می گیرد.

4- اقدام به پیشگیری از گرفتاری و دچار شدن به اضافه بار می شود.

5- وسائل جداسازی ناشی از اضافه بار موجب جدایی بین مردم می شود.

6- وظایف و مسئولیتها در شهرهای بزرگ تخصصی و سازمانی شده اند.

7- گمنامی موجب عدم دخالت ناظران می شود.

تفاوت‌های فرهنگی در کمک‌رسانی

نحوه تلقی فرهنگها از جبران خوبی

شیوه‌های فرزند پروری

موثر در میزان کمک‌رسانی

گفتار هشتم

اخلاق و ارزشهای اخلاقی

هدف آموزش کلی:

آشنایی با نقطه نظرهای چهار دیدگاه مهم درباره معنا و مفهوم، شاخص، چگونگی شکل گیری، روش تحقیق و روش

آموزش مفاهیم اخلاقی

هدف های آموزشی جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1- مبنای تقسیم بندی دیدگاههای مختلف درباره مفاهیم اخلاقی را بیان کنند.

- 2- نظرات مکتب روانکاوی درباره تعریف، شاخص، چگونگی شکل گیری و روش تحقیق و آموزش اخلاق را توضیح دهند.
- 3- نقطه نظرهای مکتب رشدی - شناختی درباره تعریف، شاخص و چگونگی شکل گیری اخلاق را شرح دهند.

4- مراحل رشد و شکل گیری ، روش تحقیق و چگونگی آموزش

اخلاق در دیدگاه پیاژه و کلبرگ را با یکدیگر مقایسه کنند.

5- نقطه نظرهای مکتب یادگیری اجتماعی درباره تعریف،

شاخص، چگونگی شکل گیری ، روش تحقیق و آموزش اخلاق

را توضیح دهند.

6- نقطه نظرهای مذاهب (اسلام) درباره تعریف، شاخص، چگونگی شکل گیری، روش آموزش و تحقیق اخلاقی را شرح دهند.

7- جنبه های مختلف نظریه های روانکاوی، رشدی - شناختی، یادگیری اجتماعی و مذهبی درباره اخلاق را با یکدیگر مقایسه کنند.

دیدگاه فلسفی مکاتب درباره ماهیت انسان:

الف) انسان به طور فطری موجودی بد سرشت است.

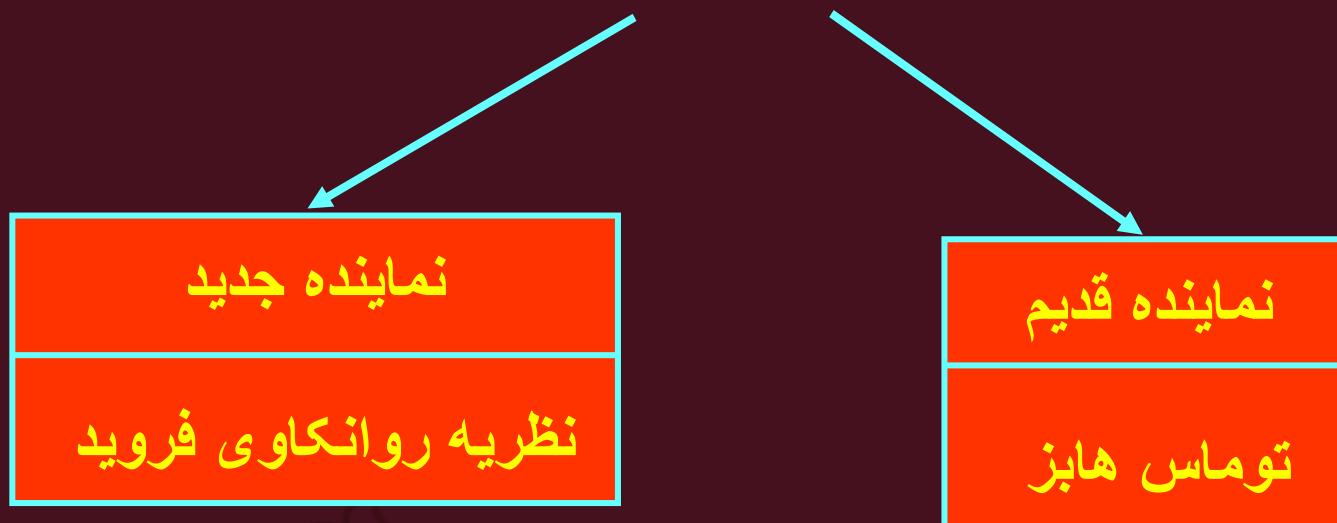
ب) انسان به طور فطری موجودی نیک سرشت است.

ج) انسان به طور فطری نه بد است و نه خوب.

الف) دیدگاه بدسرشت بودن ذاتی انسان

«گناه نخستین»

1- مکتب روانکاوی

تعریف اخلاق:

اخلاق معادل است با «فراخود» یا «وجدان»

و عبارتست از:

احساس گناه در برابر تخلف از اصول و احساس سرزنش

و بازخواست درونی

شاخص اخلاق:

«احساس گناه» در برابر عمل خطا

رشد اخلاق:

نتیجه فرآیندهای «همانند سازی» در ایجاد وجدان یا

فراخود در کودکان

روش تحقیق در اخلاق:

اندازه گیری «احساس گناه» پس از هر تخلف از
استانداردها و معیارهای اخلاقی

روش آموزش اخلاق:

فروید: تاثیر گذاشتن آموزش رسمی اخلاق در مدرسه

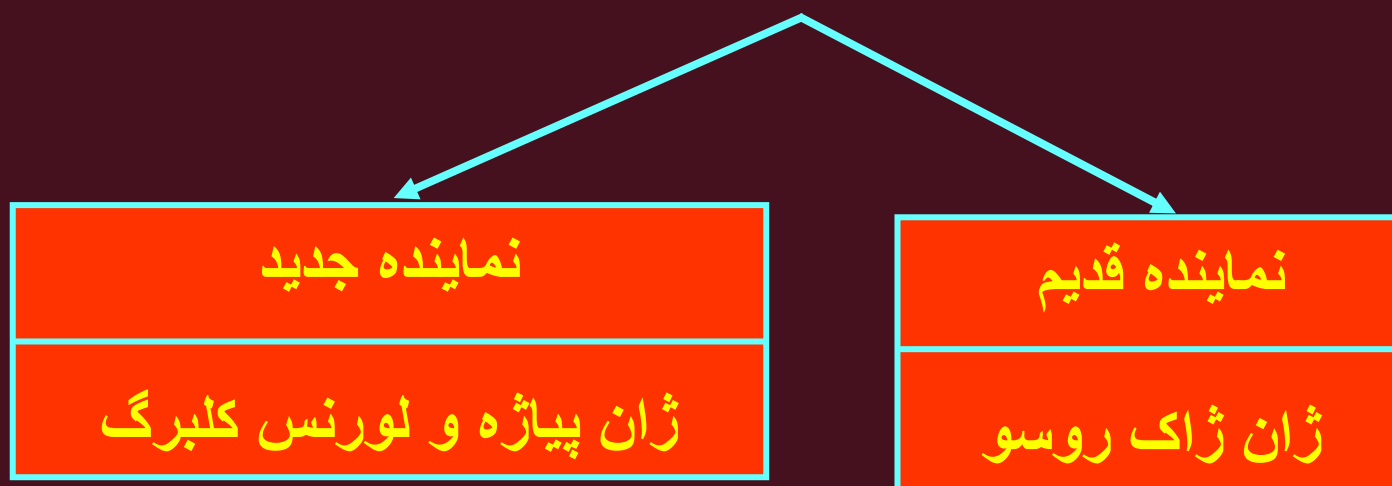
نوفرویدیها: قرار دادن کودک در موقعیتهای وسوسه انگیز و

سرزنش و بازداری وی از ارتکاب خطا به منظور درونی کردن

این سرزنشها

ب) دیدگاه نیک سیرت بودن نظری انسان

2- مکتب رشدی - شناختی

تعریف اخلاق:

فرآیند انجام «قضاوت آگاهانه» در مورد خوبی یا بدی اعمال است.

توانایی انجام «قضاوت آگاهانه» ← داشتن اخلاق

شاخص اخلاق:

توانایی انجام قضاوت اخلاقی

رشد اخلاق:

طی مراحل شکل می گیرد که با مراحل رشد عقلی پیوند

نزدیک دارد.

پیاژه و رشد دو مرحله ای اخلاق در کودکان

2

مرحله استقلال
9-12 سالگی

خودمختاری اخلاقی

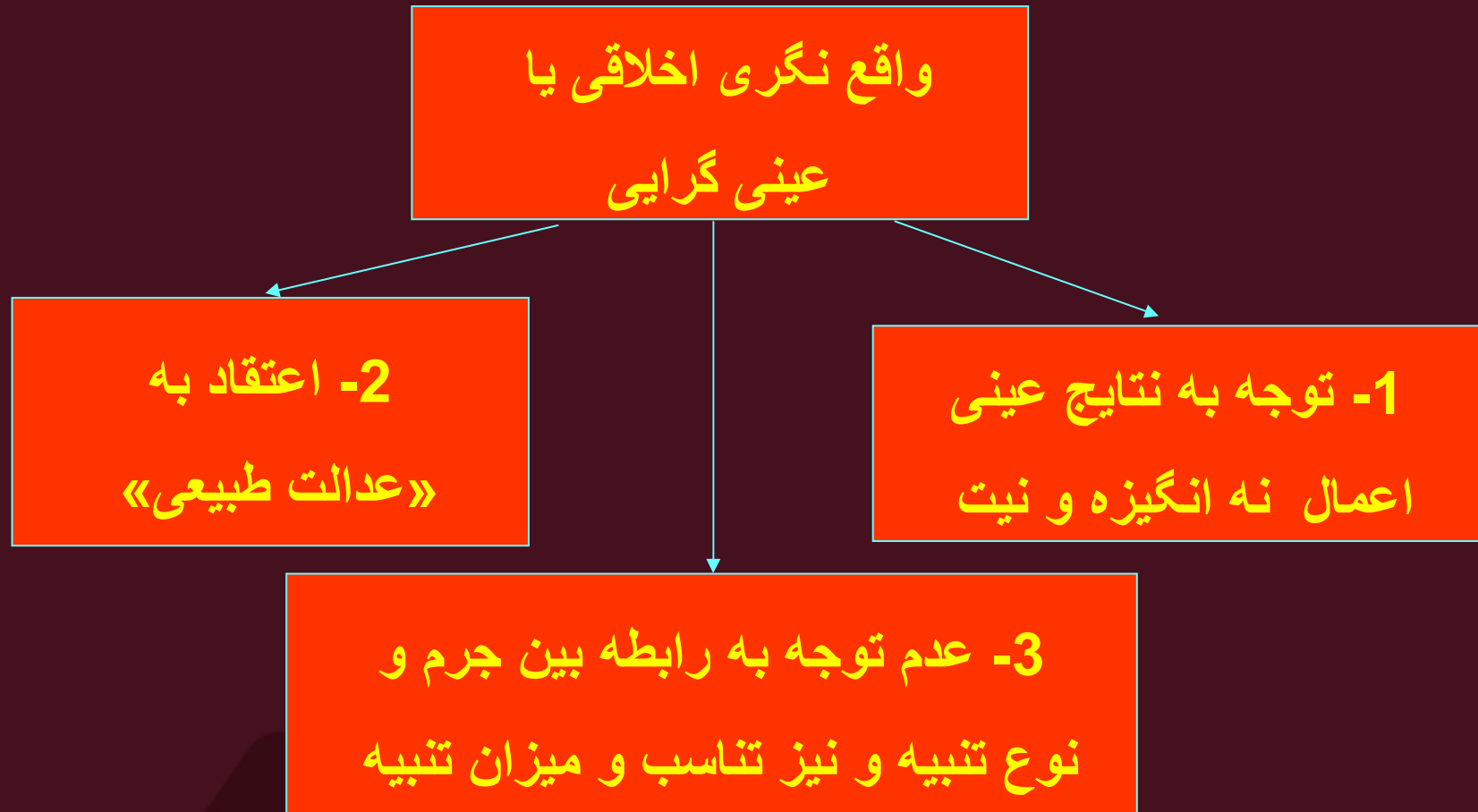
1

مرحله تابعیت
6-9 سالگی

قبول امر و نهی
بزرگترها

ویژگیهای مرحله تابعیت در رشد اخلاق:

فواید بازی از دیدگاه پیازه

- کمک به کودک برای عبور از مرحله تابعیت به مرحله استقلال
- فواید اصلی بازی:

1- درک تخلف از امر و نهی بزرگترها

2- درک اهمیت قوانین و مقررات

روش تحقیق پیازه در اخلاق:

ارائه داستانهای اخلاقی و طرح سوالاتی که پاسخ به آنها

مستلزم انجام قضاوت اخلاقی آگاهانه است.

- 1- داستان مربوط به نتیجه یا انگیزه عمل
- 2- داستان مربوط به اعتقاد به عدالت طبیعی
- 3- داستان مربوط به انتخاب نوع تنبیه

کلیبرگ و نظریه شش مرحله ای رشد اخلاق

جهت گیری اجتناب از تنبیه و اطاعت محض 4-10 سالگی	مرحله 1	«پیش اخلاقی» یا	دوره اول
نفع پرستی و لذت طلبی وسیله ای 10-13 سالگی	مرحله 2	«پیش عرفی» 4-12 سالگی	

ادامه نظریه شش مرحله ای رشد اخلاق کلبرگ

گرایش به «پسر خوب - دختر ناز» بودن	مرحله 3	تسلیم به قوانین و مقررات	دوره دوم
گرایش به قانون و نظم و وظیفه شناسی	مرحله 4	مرسوم اخلاقی 13-20 سالگی	

ادامه نظریه شش مرحله ای رشد اخلاق کلبرگ

<p>جهت گیری به سوی قراردادهای اجتماعی و قوانین پذیرفته شده دموکراتیک</p>	<p>مرحله 5</p>	<p>پس عرفی اصول اخلاقی خود پذیرفته مستقل و از روی درک</p>	<p>دوره سوم</p>
<p>گرایش به اصول اخلاقی جهانی</p>	<p>مرحله 6</p>	<p>20-25 سالگی و بالاتر</p>	

روش تحقیق کلبِ برگ در اخلاق

ارائه داستانهایی به نام «تردید اخلاقی» یا معماهای اخلاقی

«و تفسیر و تحلیل پاسخها»

روش تحقیق در اخلاق در مکتب رشدی - شناختی

قرار دادن فرد در یک موقعیت دودلی اخلاقی یا دو راهی
تصمیم‌گیری با استفاده از داستانها یا موقعیت‌های اخلاقی که
قضاوت فرد را می‌طلبد.

آموزش اخلاق

تجربه نقش شکل دهنده را دارد.

پیاژه:

آموزش طبیعی کودکان در این زمینه و نیز بازی با همسالان

کلبرگ:

تحریک گام بعدی رشد و برانگیختن مرحله بالاتر

دیدگاه نه بد و نه خوب بودن ذاتی انسان

تعریف اخلاق در نظر به یادگیری اجتماعی:

مجموعه ای است از اعمال و رفتارهای خاص مورد پذیرش جامعه که از طریق پاداش و تنبیهی که به دنبال آن اعمال آمده است فرا گرفته باشند.

شاخص اخلاق در نظریه یادگیری اجتماعی:

مقاومت در برابر وسوسه.

رشد اخلاق:

مرحله ای نیست و تابع تشویق و تنبیه است.

روش تحقیق در اخلاق:

سنجش مقاومت فرد در برابر وسوسه زیر پا گذاشتن مقررات اجتماعی و ارزشهای اخلاقی که شکل عمل آن شامل یک بازی است.

آموزش اخلاق:

مانند سایر رفتارها تابع فرآیند یادگیری از طریق مکانیسم های تشویق و تنبیه و الگو قرار دادن است.

اخلاق در مذهب:

مطلق بودن ارزش های اخلاقی و غیر اخلاقی.

تعریف اخلاق در اسلام:

1- انجام کار نیک و دوری از کار زشت با بهره برداری از آزادی.

2- کلمه اخلاق در لغت به معنای یک صفت انسانی است.

شاخص اخلاق در اسلام:

داشتن ایمان است.

رشد اخلاق:

آغاز سنین بسیار پایین

درک صحیح اخلاقی زمان رسیدن به سن تکلیف

روش تحقیق در اخلاق در اسلام :

روش مشاهده طولی

آموزش اخلاق:

از کودکی آغاز می شود از طرق زیر:

- تقلید و سرمشق گیری از والدین
- آموزش های غیر مستقیم با تکیه بر داستانها
- تذکر به صورت امر به معروف و نهی از

منکر

گفتار نهم

پرخاشگری

هدف آموزش کلی:

«آشنایی با مفهوم پرخاشگری و منشاء و چگونگی کنترل

آن»

هدف های آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1- پرخاشگری را تعریف کنند.

2- دلایل مدافعان نظر ذاتی بودن پرخاشگری در انسان را ذکر

کنند و نظرات فروید و لورنز در این باره را با یکدیگر مقایسه
کنند.

3- دلایل مدافعان نظریه منشا اجتماعی داشتن پرخاشگری را بیان

کنند و آنها را با دلایل مخالفانشان مورد مقایسه قرار دهند.

4- نتیجه تحقیقات در مورد ذاتی یا اکتسابی بودن پرخاشگری در

انسان را بیان کنند.

5- نتایج تحقیقات درباره تاثیر تلویزیون در شکل گیری و ازدیاد

رفتار پرخاشگرانه را شرح دهند

6- دیدگاههای مختلف در مورد امکان پذیر بودن کنترل

پرخاشگری را توضیح دهند.

7- اصطلاحهای زیر را تعریف کنند و آنها را در توضیح جنبه

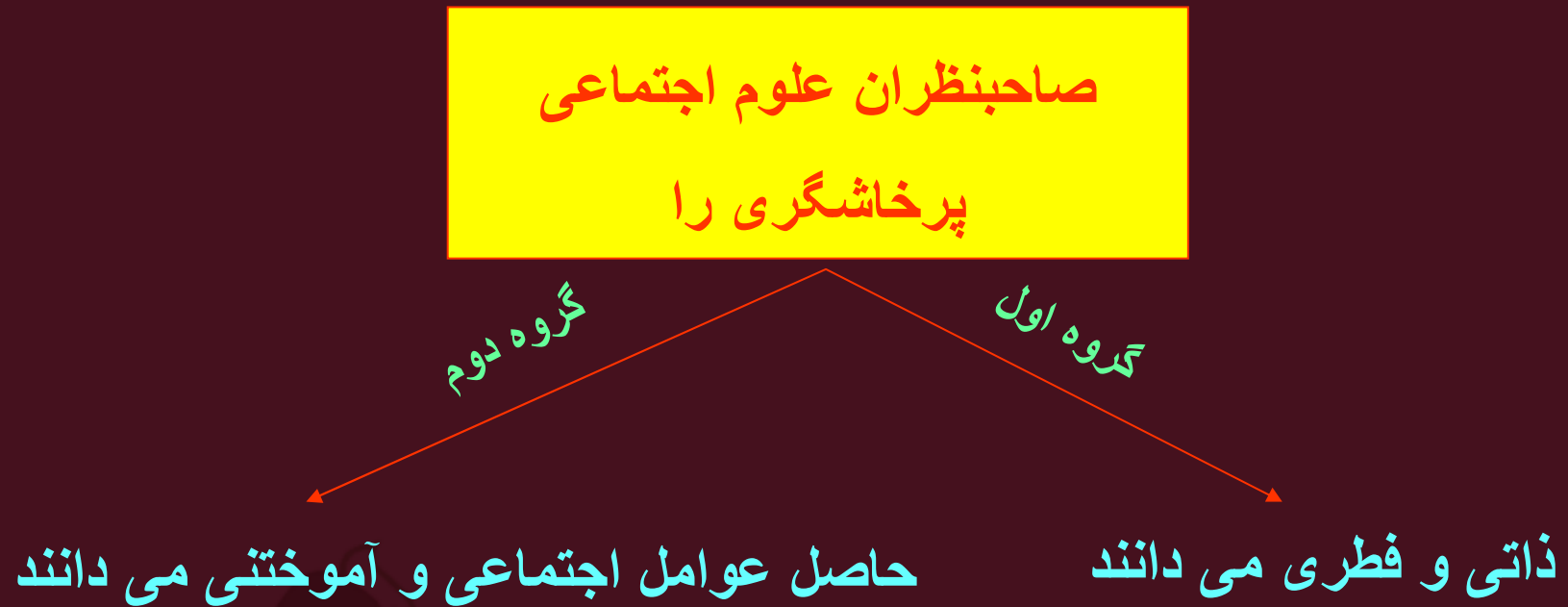
های مختلف پدیده پرخاشگری به کار ببرند.

غریزه مرگ - غریزه زندگی - پالایش رفتاری - تنبیه جانشینی

تعریف پرخاشگری:

رفتاری است که هدف آن صدمه زدن به خود یا به دیگری باشد.

1- معتقدان به ذاتی بودن پرخاشگری:

پرخاشگری ذاتی و هیدرولیکی است

لورنز

سازنده و مثبت

فروید

• نماینده غریزه مرگ در انسان

• مخرب و منفی

2- معتقدان به منشا اجتماعی داشتن پرخاشگری اعتقاد به اینکه
دلایل فراوانی می توان ارائه داد که پرخاشگری منشا غریزی و
ذاتی ندارد مثل:

1- دشمن فطری بین حیوانات وجود ندارد.

2- وجود کروموزوم Y اضافی را نمی توان دلیل بر ذاتی بودن پرخاشگری دانست.

3- تحریک الکتریکی هیپوتالاموس در مورد حیوان وقتی موجب رفتار پرخاشگرانه می شود که او در برابر حیوان ضعیف تر از خود قرار گرفته باشد.

4- تحقیقات «بندورا» نشان داده است که پرخاشگری کاملاً جنبه تقلیدی دارد.

5- تحقیقات «برکووتیز» نشان داده است که حتی مشاهده آلات و ابزار پرخاشگری می تواند حالت پرخاشگری را برانگیزد.

6- در نقاطی از جهان و در بعضی فرهنگها اصولاً چیزی به نام پرخاشگری وجود ندارد.

7- نتیجه تحقیقات نشان داده است که پرخاشگری نتیجه حتمی و اصلی ناکامی نیست.

جمع بندی دو نقطه نظر درباره پرخاشگری:

1- در آدمی پرخاشگری نتیجه تعامل پیچیده ای بین تمایلات ذاتی و پاسخهای آموخته شده است.

2- پرخاشگری در انسان حتی اگر ذاتی هم باشد قویاً تحت تاثیر عوامل اجتماعی قرار دارد.

نقش رسانه های همگانی در آموزش پرخاشگری:

نتیجه تحقیقات بیشمار و گسترده نشان داده است که:

تماشای خشونت های تلویزیونی اثرات مخرب بر تماشاچیان

و به ویژه کودکان داشته است.

کنترل پرخاشگری

1- دیدگاه زیست شناختی و غریزی بودن پرخاشگری:

روانکاوان:

1- در سطح بین المللی: تشکیل مجموعه ای از نیروها که بتواند نیروهای پرخاشگرانه قدرتهای بزرگ را کنترل کند.

2- در سطح فردی: رشد فراخود یا وجدان فردی .

نظر کردار شناسان و جامعه شناسان زیستی درباره کنترل پرخاشگری:

- امکان از بین بردن پرخاشگری منتفی است
- هدایت پرخاشگری در کانالهای رفتارهای مورد قبول اجتماعی
مثل بازیهای المپیک

2- نظر دیدگاه انگیزشی درباره کنترل پرخاشگری:

- یافتن راههایی که باعث کاهش ناکامی می شوند
- پالایش
- خیال پردازی
- ایجاد محدودیت در فراهم بودن سلاحها و محرکهای خشونت برانگیز

3- نظر دیدگاه یادگیری اجتماعی

- تغییرات مناسب در موقعیتهای محیطی و از بین بردن زمینه های موجد پرخاشگرانه
- عدم تقویت موجد پرخاشگری
- عرضه الگوهای غیر پرخاشگرانه
- استدلالی
- تنبیه ملایم پرخاشگر
- تنبیه الگوهای پرخاشگر
- تقویت رفتارهای مغایر

گفتار دهم

نگرشها و چگونگی تکوین آنها

هدف آموزش کلی:

آشنایی با مفهوم نگرش، بررسی جنبه های گوناگون و چگونگی شکل گیری آنها است.

هدف های آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1- سه تعریف از نگرش را بیان کنند و تعریف سه عنصری نگرش را توضیح دهند.

2- عناصر ویژگیهای سه گانه نگرش را با ذکر مثال توضیح دهند و مهمترین عناصر و ویژگیها را بیان کنند.

3- تفاوت بین نگرش و واقعیت ، نگرش و ارزش، نگرش و عقیده و نگرش و علایق را بیان کنند.

4- ابعاد نیرومندی یا شدت و درجه پیچیدگی عناصر نگرش را با ذکر مثال توضیح دهند.

5- جنبه های مختلف یک نگرش، از جمله مفهوم سادگی و پیچیدگی عناصر و تاثیر متقابل آنها بر یکدیگر را به کمک یک طرح توضیح دهند.

6- فرآیندهای شکل گیری و ایجاد عناصر شناختی نگرشها را شرح دهند.

7- تاثیر خانواده و اطرافیان در شکل گیری نگرشهای کودکان و

نوجوانان را توضیح دهند.

8- چگونگی تغییر در نگرشهای دانشجویان و تغییر یا ثبات

نگرشهای فارغ التحصیلان را بیان کنند.

9- اصل هماهنگی شناختی و نقش آن در ثبات نگرشها را توضیح دهند.

10- عوامل چهارگانه تکوین نگرشها را از نظر «کرچ» و همکارانش شرح دهند.

تعریف نگرش:

- «ترکیب شناختها، احساسها و آمادگی برای عمل نسبت به یک چیز معین را نگرش شخص به آن چیز می گویند.» (صناعی مترجم 1347)
- «نگرش عبارت است از واکنش عصبی، مثبت یا منفی نسبت به یک معنی انتزاعی یا شی ملموس.» (بروولد، 1970)

تعریف آلپورت از نگرش:

- نگرش یک حالت روانی و عصبی آمادگی است که از طریق تجربه سازمان یافته و تاثیری هدایتی یا پویا بر پاسخهای فرد در برابر کلیه اشیا با موقعیتهایی که به آن مربوط می شود، دارد. (آلپورت ، 1935)

تعریف سه عنصری نگرش:

«نگرش نظامی با دوام است که شامل یک عنصر شناختی،

یک عنصر احساسی و یک تمایل به عمل است.» (فریدمن و همکاران

(1370)

عناصر نگرشها:

عصر شناختی:

شامل اعتقادات و باورهای شخص درباره یک شی یا اندیشه است.

عصر احساسی یا عاطفی (مهمترین عنصر):

نوعی احساس عاطفی با باورهای ما پیوند دارد.

عصر تمایل به عمل:

آمادگی برای پاسخگویی به شیوه ای خاص اطلاق می

شود.

ویژگیهای نگرش:

1- هر نگرش شامل یک شیء، شخص، رویداد یا موقعیت است.

2- نگرش ها معمولاً ارزشیابانه هستند (مهمترین ویژگی).

3- نگرش ها معمولاً دارای ثبات و دوام قابل توجهی اند.

تفاوت بین نگرش و واقعیت:

وجه عمده تمایز بین واقعیت و نگرش، دارا بودن جنبه ارزشیابانه در نگرش است.

تفاوت بین نگرش و ارزش:

ارزشها هدفهایی گسترده تر و انتزاعی ترند و غالباً فاقد شیء، یا موضوع شخصی یا نقطه ارجاع اند مثل شجاعت ، زیبایی، و آزادی.

تفاوت بین نگرش و عقیده:

عقیده در مورد نظر خواهی از عقاید عمومی، جایی که تمرکز روی نگرشهای مشترک و اعتقادات گروههای بزرگی از مردم است به کار می رود.

عقاید عمومی ترکیبی هستند از نگرشها، باورها و نیتهای رفتاری.

تفاوت بین نگرش و علایق:

نگرش نوعاً به عنوان احساس نسبت به یک شیء، یا نهاد اجتماعی یا یک گروه تصور می شود و علایق احساس فرد نسبت به یک فعالیت است.

ابعاد نگرشها

درجه پیچیدگی

سادگی یا
پیچیدگی هر
عنصر

نیرومندی یا شدت

ترکیب جهت و
قوت نگرش
نسبت به هر عضو

عوامل تکوین نگرشها

(کرچ، کراچفیلد و بالاک، 1962)

- 1- آنچه که نیازهای شخص را برآورده می کند
- 2- کسب اطلاعات درباره موضوع یا شیء یا فرد خاص
- 3- تعلق گروهی
- 4- شخصیت فرد
- 5- عوامل ژنتیکی

گفتار یازدهم

چهارچوبهای نظری برای مطالعه نگرشها

هدف آموزش کلی:

«آشنایی با چهارچوبهای نظری و الگوهای مختلف در

بررسی، شکل گیری و تغییر نگرشها»

هدفهای آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

- 1- نقش و اهمیت بهره گیری از چهارچوبهای نظری در شکل گیری و تغییر نگرشها را توضیح دهند
- 2- الگوی شرطی شدن و تقویت را تعریف کنند و چگونگی کسب و تغییر نگرشها را بر اساس یادگیری (تداعی - تقویت - تقلید) شرح دهند.

3- چگونگی کسب و تغییر نگرشها را بر اساس الگوی مشوقها و تعارضها توضیح دهند.

4- تفاوتها و تشابهات الگوی شرطی شدن و تقویت را با الگوی مشوقها و تعارضها بیان کنند.

5- نقطه نظر الگوی هماهنگی شناختی و نقش روابط متقابل عناصر ساخت شناختی و شکل‌گیری و تغییر نگرشها را شرح دهند.

6- ویژگیها و کاربرد دیدگاههای تعادل و توافق از الگوی هماهنگی شناختی را توضیح دهند و تشابهات و تفاوت‌های آنها با یکدیگر را بیان کنند.

الگوهای عمده در شکل‌گیری و تغییر نگرشها:

1- الگوی شرطی شدن و تقویت

2- الگوی مشوقها و تعارضها

3- الگوی هماهنگی شناختی

1- الگوی شرطی شدن و تقویت (یادگیری):

در شکل گیری یک نگرش اطلاعات و احساسات بر طبق

فرآیندهای زیر کسب می شوند:

1- تداعی

2- تقویت

3 - تقلید

2- الگوی مشوقها و تعارضها:

- موقعیت نگرش را بر حسب یک تعارض رویکرد – رویگرا دان در نظر می گیرد.
- بیشتر به تغییر نگرش مربوط می شود
- تاکید خود را بر آنچه که فرد با اتخاذ یک موضع خاص به دست می آورد یا از دست می دهد متمرکز کرده است.

3- الگوی هماهنگی شناختی

فرض زیربنایی:

* مردم مایلند بین شناختهای گوناگونشان هماهنگی وجود داشته باشد و همین تمایل یکی از تعیین کننده های اصلی شکل گیری نگرش است .

الگوی هماهنگی شناختی

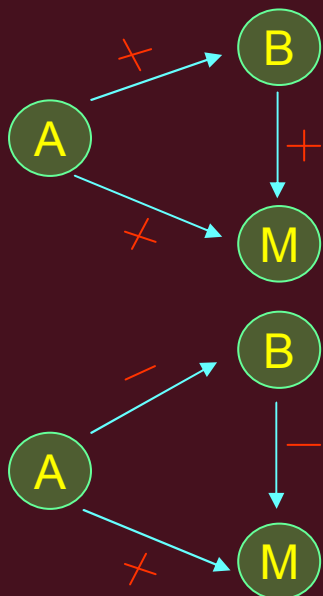
ب) دیدگاه توافق

الف) دیدگاه تعادل

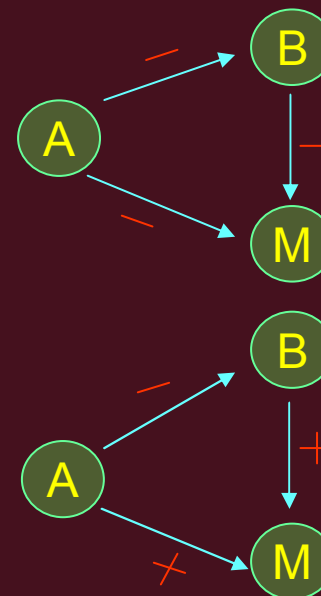
نظام ساده شناختی متشکل
از دو شخص و يك
شیء یا سه شخص رابطه
بین آنها و ارزشیابی های
فرد از آنها

متعادل

نامتعادل

ساختهای شناختی متعادل و نامتعادل بین شخص A، شخص B و موسیقی.

علائم (+) و (-) روابط مثبت و منفی و پیکانها جهت روابط را نشان می دهند.

ادامه دیدگاه تعادل:

بر طبق این دیدگاه، ساختهای نامتعادل تمایل به تغییر یافتن و متعادل شدن دارند.

www.bookgolden.com

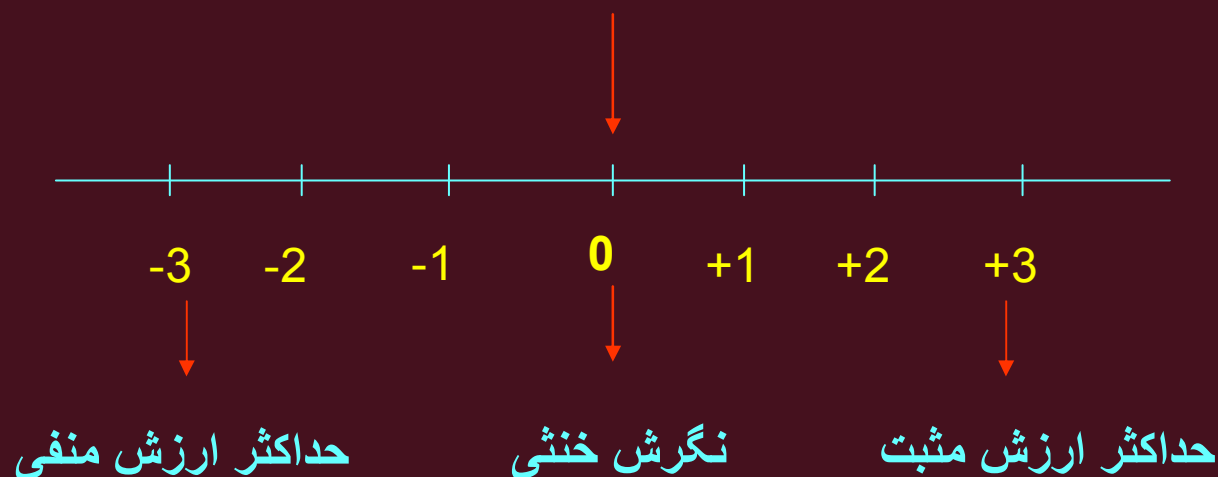
(ب) دیدگاه توافق (آزگود و تانن بوم 1955)

- با موقعیت هایی ساده تر از دیدگاه تعادل سرو کار دارد.
- اثری که یک فرد با موضعی مثبت یا منفی نسبت به یک شیء یا شخص دارد.

ارزش گذاری در دیدگاه توافق:

هر شخص یا شیء

چگونگی ارزشیابی یک فرد از فرد دیگر

ارزشیابی ما از هر دوی آنها را تحت تاثیر قرار می دهد

ادامه دیدگاه توافق:

- شدت و نیرومندی ارزشیابیهای عامل مهم در موقعیتهای تغییر نگرش است.
- شیوه های گوناگونی برای حل ناهماهنگیها وجود دارد.

ادامه دیدگاه توافق:

تصحیح برای شک
اگر اطلاعات رسیده غیر متحمل باشد

پذیرش باور نکردنی بودن اطلاعات

گفتار دوازدهم

الگوهای تغییر نگرشها

هدف آموزش کلی:

«آشنایی با مفاهیم بنیادی و نقطه نظرهای الگوهای مختلف

درباره تغییر نگرشها و کاربرد آنها»

هدف های آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

- 1- نظرات الگوی یادگیری محرک – پاسخی در تغییر نگرش و ارتباط آنها با مفروضات الگو درباره ماهیت انسان را توضیح دهند و نقد کنند .

2- اجزای سه گانه الگوی هاوند در مورد تغییر نگرش را شرح دهند.

3- عناصر چهارگانه موثر بر پذیرش یک پیام مطرح شده در الگوی هاوند را نام ببرند و نتایج تحقیقات در مورد هر یک را بیان کنند.

4- کاربردهای الگوی یادگیری در تغییر نگرش را تشریح کنند.

5- مفهوم الگوی قضاوت اجتماعی، فرضیات زیر بنایی این الگو و کاربردهای آن را توضیح دهند.

6- نتایج تحقیقات در مورد میزان درگیر بودن شخص با یک نگرش و نیز اختلاف بین پیام و موضع پیام گیر در تغییر نگرش در الگوی قضاوت اجتماعی را بیان کنند.

7- مفهوم و فرضیات زیربنایی و کاربرد های الگوهای هماهنگی
شناختی را بیان کنند.

8- فرضهای بنیادی و نتایج تحقیقات درمورد الگوی ناهماهنگی
شناختی را توضیح دهند.

9- مفهوم الگوهای کارکردی، فرضیات زیربنایی و چگونگی
تحقیقات مربوط به این الگوها را شرح دهند.

10- اشکال گوناگون تغییر و مقاومت در برابر نگرش را شرح دهند.

11- اصطلاحات زیر را تعریف کنند و آنها را در توضیح مفاهیم روان شناسی اجتماعی به کار ببرند. اثر تقدم و تاخر - لنگر یا معیار - گستره طرد و گستره عدم التزام.

الگوهای تغییر نگرشها

1- الگوهای یادگیری
(محرک - پاسخی)

2- الگوهای شناختی

3- الگوهای کارکردی

الف) قضاوت اجتماعی

ب) هماهنگی شناختی

ج) ناهماهنگی شناختی

1- الگوهای یادگیری محرک - پاسخی تغییر نگرش مفروضات الگو درباره ماهیت انسان

- تاکید بر روابط بین محرکهای ویژه با پاسخهای خاص
- تاکید بر ویژگیهای پیامهای عرضه شده که سعی در تغییر نگرش دارند و توجه زیاد بر پاداشهایی که با تغییر نگرش عاید فرد می شود.

ادامه مفروضات الگو رویکرد محرک - پاسخی

- ویژگیهای دریافت کننده پیام نیز می تواند بر میزان تغییر نگرش موثر باشد.
- مشوقهای ارائه شده برای تغییر نگرش باید قویتر از مشوقهای حافظ وضع موجود باشند

مراحل مختلف فرآیند تغییر نگرش بر طبق نظریه هاواند

ادامه نظریه هاوند:

هاوند و همکارانش چهار عنصر را که در بیشتر

موقعیتهای متقاعد کننده دخالت دارند به شرح زیر برشمردند:

1- پیام رسان یا منبع ارائه پیام متقاعد کننده

2- ویژگیهای پیام

3- زمینه ای که پیام در آن عرضه می شود

4- گیرندگان پیام

پیام رسان

مقبول بودن

شبهات به گیرنده
پیام از نظر عقاید

جذابیت

مورد اعتماد
بودن

تخصص

2- ویژگیهای پیام

موثر بودن ترغیبهای ترس برانگیز

یک جانبه

دو جانبه

محتوای پیام

سازمان پیام

شیوه انتقال پیام

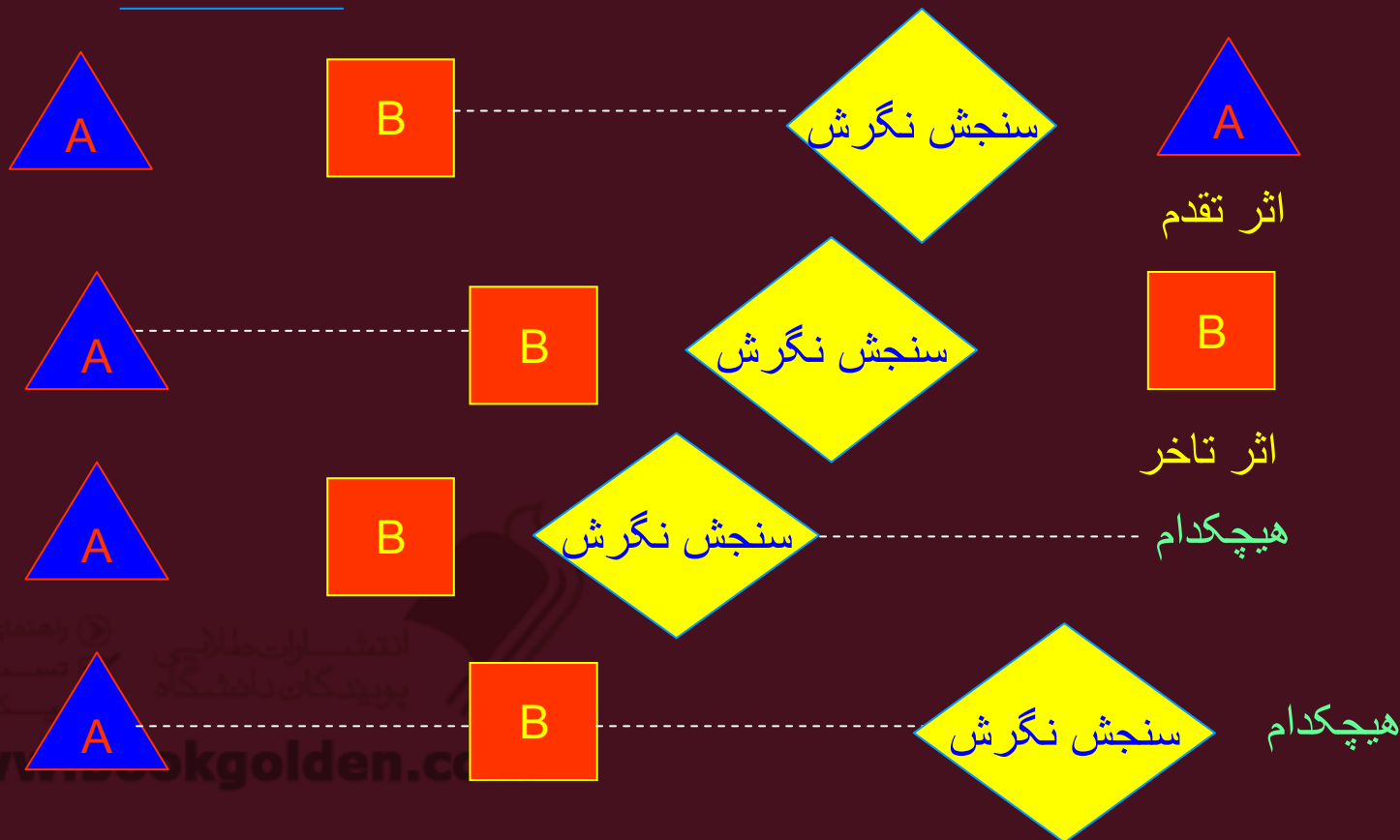
ادامه ویژگیهای پیام:

اثرات ترتیب ارائه دو پیام و زمان اندازه گیری نگرش

(دوو و راتیس من 1984)

پیام موثرتر

پیام

3- زمینه ارائه پیام

تأثیر عوامل مداخله کننده

4- گیرندگان پیام

شخصیت مخاطب

جنس

نیاز به تایید اجتماعی

عزت نفس

هوش

2- الگوهای شناختی تغییر نگرش

الف – الگوی قضاوت اجتماعی (مظفر شریف)

مفروضات الگو درباره ماهیت آدمی:

- الگویی شناختی و انفرادی درباره تغییر نگرش
- تاکید بر ادراک فرد و قضاوت او در مورد یک پیام

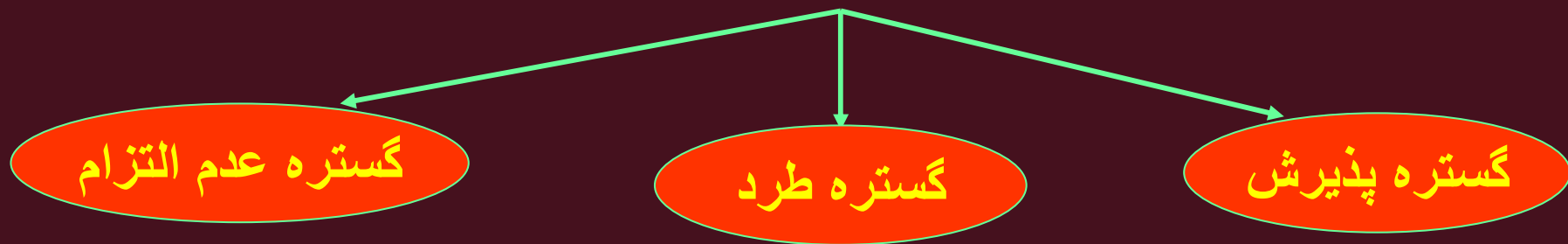
مفروضات بنیادی الگوی قضاوت اجتماعی

- نشأت گرفته از برخی از موضوعهای «فیزیک روانی»
- پیامدهای متقاعد کننده ای که شبیه به دیدگاه ما باشند (انگر درونی ما) شبیه تر از آنچه واقعاً هستند، قضاوت می شوند

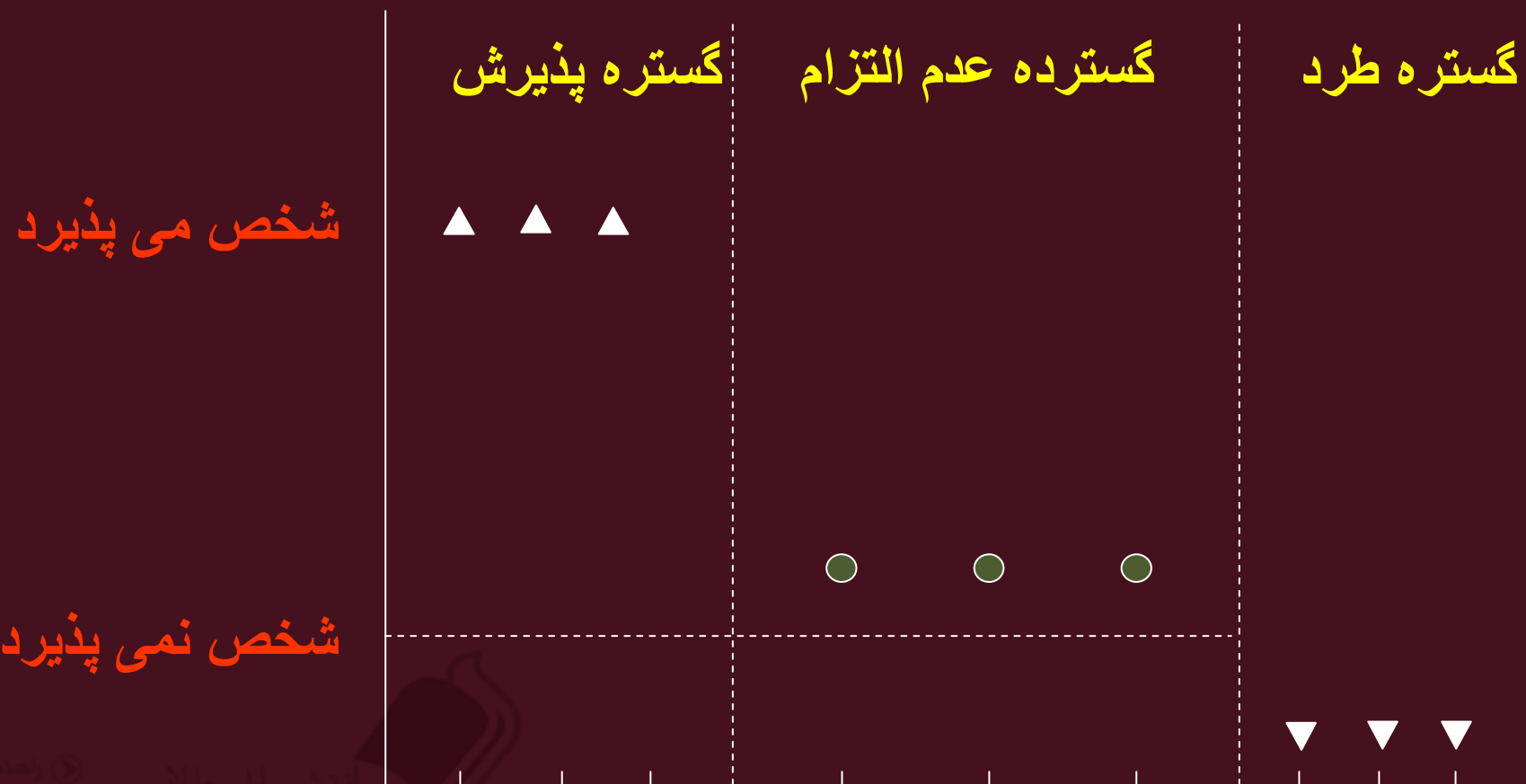

- پیامهایی که با باورهای ما فاصله دارند، فاصله دارتر از آنچه واقعاً هستند دیده می شوند.

مفاهیم معرفی شده بوسیله شریف

گستره های پذیرش، طرد و عدم التزام

ب) الگوی هماهنگی شناختی

مفروضات الگو:

- فرد از نگرشهای و رفتارهای خود آگاه است.
- ما میل داریم جنبه های مختلف این نگرشها در ما هماهنگ باشند.
- داشتن نگرشهای ناهماهنگ تجربه ای ناراحت کننده است که منجر به تغییر نگرش می شود.
- کاربرد اصلاح «منطق روانی»

ج) الگوی ناهماهنگی شناختی:

(لئون فستینگر 1957)

مفروضات الگو:

* دو شناخت هم زمان و متناقض با یکدیگر

منجر می شود به

ناماهنگی شناختی

فرض دوم:

- ناهماهنگی ناراحتی آفرین و ایجاد کننده تنش است میزان ناهماهنگی و حالت ناراحت کننده بستگی دارد به:

(1) نسبت شناختهای ناهماهنگ به شناختهای هماهنگ

(2) اهمیت هر یک از شناختها برای شخص

راههای کاهش ناهماهنگی:

- 1) کم کردن تعداد یا اهمیت عناصر ناهماهنگ
- 2) افزایش تعداد یا اهمیت شناخته‌های هماهنگ
- 3) تغییر یکی از عناصر ناهماهنگی ————— تغییر نگرش

3- الگوی کارکردی:

مفاهیم بنیادی:

- مردم نگرشهایی را حفظ می کنند که با نیازهای آنان منطبق باشد.
- برای تغییر آن نگرشها باید نیازها را بشناسیم
- دو الگوی کارکردی تقریباً مشابه وجود دارد

دو الگوی کارکردی مشابه

الف) کاتز

ب) «اسمیت»، «پروتر» و «وایت»

کارکردهایی که نگرشها در خدمت آنها هستند:

1- ایزاری سازگارانه سود بخش

2- دفاع از خود برونی کردن

3- دانشی

4- ابراز ارزشها

گفتار سیزدهم

اندازه گیری و سنجش نگرشها

هدف آموزش کلی:

«آشنایی با روشهای سنجش نگرشها و مزایا و محدودیت

های هر یک از روشها»

هدفهای آموزشی جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1- ویژگیهای سنجش نگرشها را شرح دهند و انواع روشهای آن را نام ببرند.

2- مقیاس نگرشها را تعریف کنند و انواع آن را نام ببرند.

www.bookgolden.com

3- چگونگی تهیه و کاربرد مقیاس فاصله های یکسان نما (مقیاس ترستون) را شرح دهند.

4- چگونگی تهیه مقیاس مجموع درجه بندی (لیکرت) را توضیح دهند و وجه تشابه آن را با مقیاس ترستون بیان کنند.

5- وجوه تشابه و تفاوت مقیاسهای شناختی – احساسی و مقیاسهای

آمادگی برای عمل را توضیح دهند.

6- چگونگی ساخت و کاربرد مقیاس فاصله اجتماعی (بوگاردوس)

را شرح دهند.

7- ویژگیها، مزایا و محدودیتهای انواع مصاحبه زمینه یاب را بیان کنند.

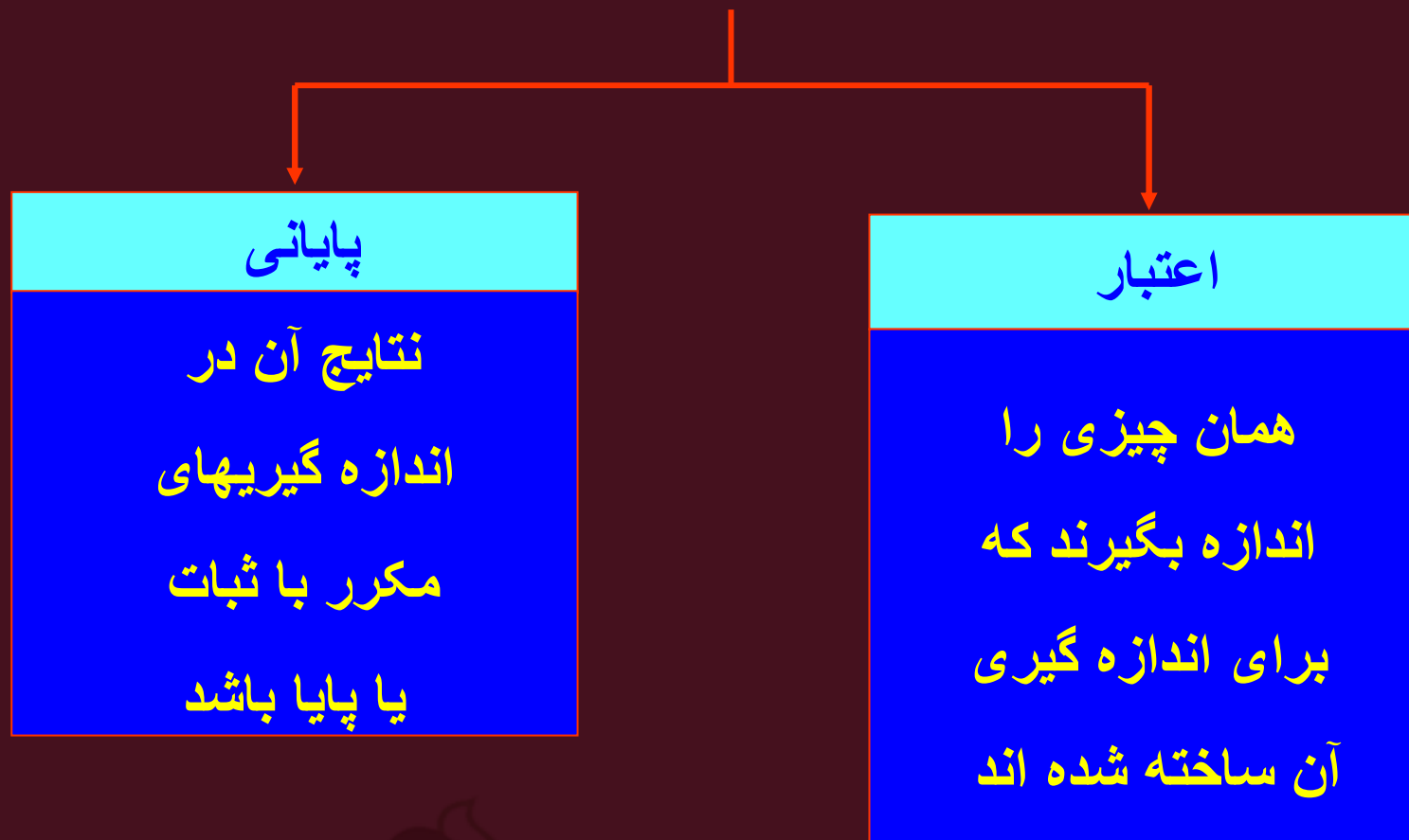
8- با ذکر نمونه هایی از فنون پوشیده سنجش نگرشها، مزایای این روش را بیان کنند .

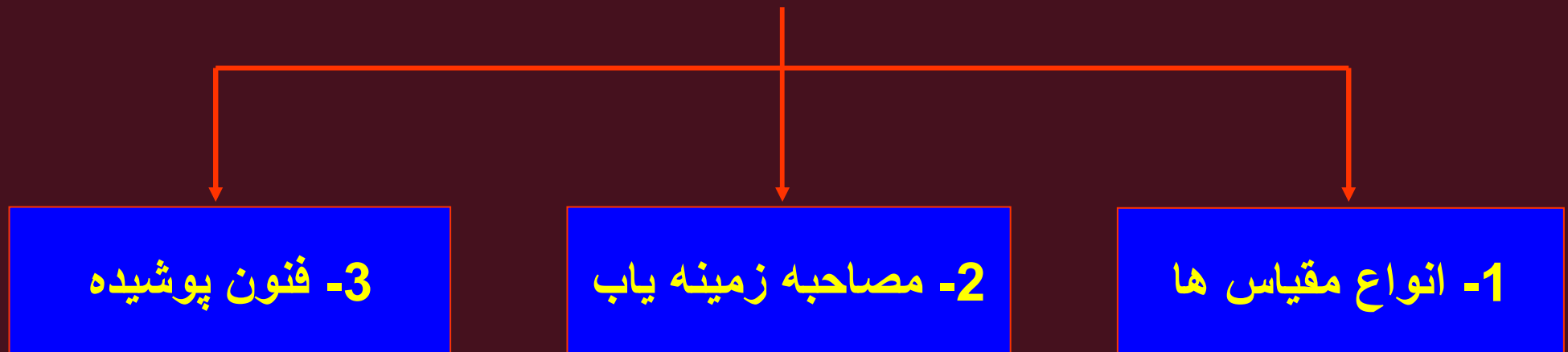
9- مزایا و محدودیتهای انواع روشهای اندازه گیری نگرشها را با یکدیگر مقایسه کنند و برای یک موقعیت فرضی بهترین روش اندازه گیری نگرش را پیشنهاد دهند.

ابزار سنجش نگرشها

روشها و فنون سنجش نگرشها

1- مقیاس نگرش

- الف- مقیاس فاصله های یکسان نما یا مقیاس ترستون
- ب- مقیاس «مجموعه درجه بندی» یا «مقیاس لیکرت»
- ج- مقیاس آمادگی برای عمل
- د- مقیاس فاصله اجتماعی یا مقیاس «بورگاردوس»
- و- مقیاس افتراق معنایی
- ه- مقیاس تراکمی گاتمن

الف- مقیاس فاصله های یکسان نما (ترستون)

- جملاتی با درجات مختلف مخالفت یا موافقت با یک موضوع ارائه می شود
- هر جمله یک «ارزش میزانی» دارد که درجه مخالفت یا موافقت را نشان می دهد
- سنجش جزء شناختی و احساسی نگرش

ب- مقیاس «مجموع درجه بندی» یا «لیکرات»

- مقیاسی پنج درجه ای به صورت «کاملاً موافق» (5 نمره) تا «کاملاً مخالف» (1 نمره) است.
- استفاده از روش «تحلیل مواد»
- سنجش جزء شناختی و احساسی نگرش

ج - مقیاس آمادگی برای عمل

- سنجش آمادگی برای عمل فرد در یک موقعیت
- ارائه جملاتی در رابطه با یک موقعیت
- انتخاب جملات توسط آزمودنی

د- مقیاس فاصله اجتماعی (بوگاردس)

- سنجش نگرش افراد نسبت به ملیتهای مختلف
- جمالاتی به ترتیب به هفت درجه مختلف (از 1 تا 7) برای سنجش درجه پذیرش فرد از افراد فرهنگهای مختلف

هـ – مقیاس تراکمی گاتمن

- نشان دهنده شدت تدریجی نگرش
- انتخاب هر درجه ، درجات ما قبل را در خود دارد

و- مقیاس افتراق مضایی

- سنجش جزء خاصی از نگرش مثلاً جزء ارزشیابانه
- اندازه گیری موضوع نگرش بر حسب صفاتی که دو به دو با هم

متضاد هستند

- علامت گذاری موضوع نگرش روی یک مقیاس هفت قسمتی بر

حسب آن صفات

2- مصاحبه زمینه یاب

- برای رفع مشکل تعمیم نتایج بدست آمده از مقیاس های نگرش به کار می روند
- نمونه گیری از کل جامعه

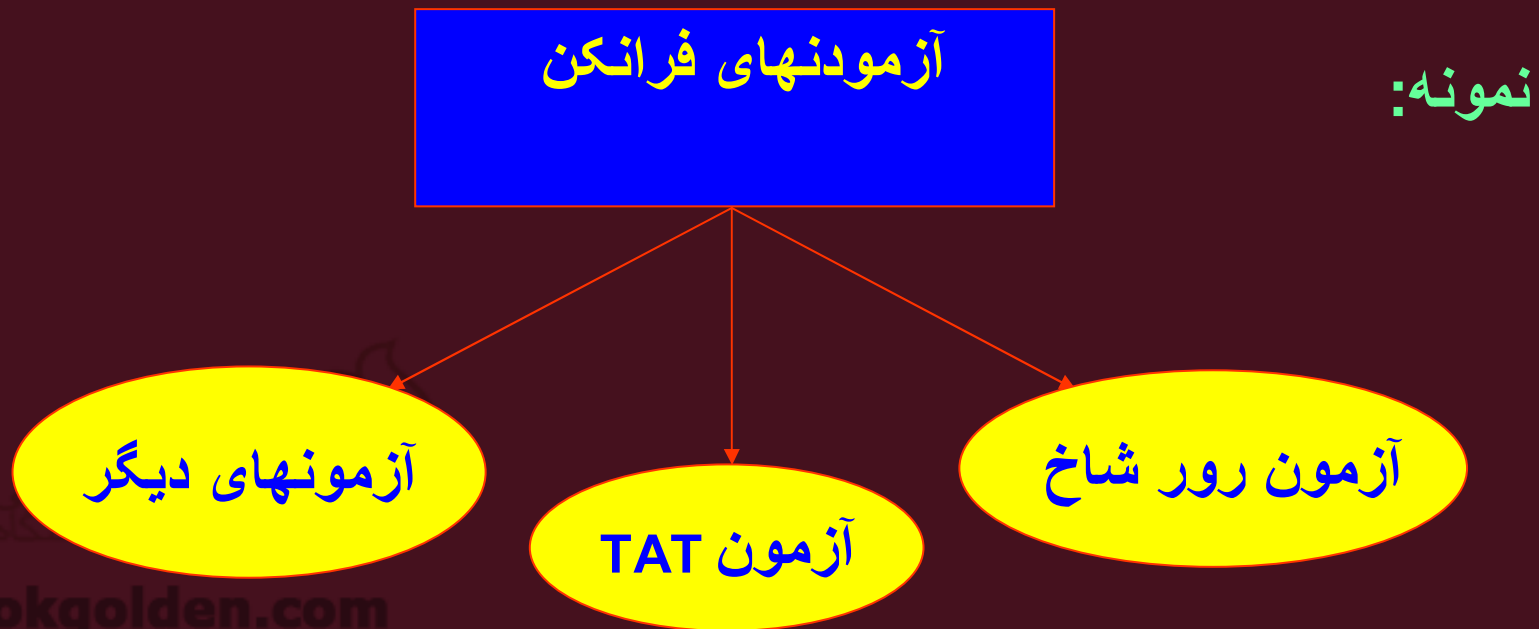
سوالات مورد استفاده

باز پاسخ

بسته پاسخ

3- فنون پوشیده یا مبدل

- برای رفع اشکال عکس العمل بودن روشهای دیگر از این فنون استفاده می شود
- طرح سوالات غیرمستقیم برای سنجش نگرش

گفتار چهاردهم

کاربرد روان شناسی اجتماعی در جامعه

هدف آموزش کلی:

«آشنایی با بعضی جنبه های کاربرد روان شناسی

اجتماعی»

هدفهای آموزش جزئی:

دانشجویان پس از مطالعه این فصل باید بتوانند:

1- مفاهیم زیر را تعریف کنند و آنها را در توضیح پدیده های روان شناسی اجتماعی به کار برند.

عمل پژوهی، پزشکی رفتاری، الگوی رفتاری نوع A خود

آگاهی شخصی؛ در دسترس بودن، مکان کنترل سلامت، تله

های اجتماعی، ارزیابی پژوهی، عامل تغییر، قابلیت پیش بینی

2- خلاصه جهت گیریهای تحقیقات روان شناسی اجتماعی بر

جنبه های نظری یا عملی از آغاز، شکل گیری این علم تا زمان حاضر و نقش کارهای کورت لوین در این باره را تشریح کنند.

3- تفاوت تحقیقات کاربردی تحقیقات بنیادی در روان شناسی

اجتماعی از جنبه های هدف تحقیق، روش تحقیق، زمینه مورد تحقیق و نقش محقق را توضیح دهند.

4- کاربرد تحقیقات روان شناسی اجتماعی در زمینه های مختلف

پزشکی رفتاری و مسئله بحران انرژی را بیان کنند.

5- معیارهای تعیین مسائل اجتماعی و مراحل و چگونگی حل این

مسائل و ایجاد تغییرات اجتماعی مناسب را توضیح دهند.

6- ویژگیهای هر یک از خط مشهای تغییر اجتماعی را تشریح کنند.

7- نقش عالم اجتماعی و اشکال مختلف رابطه وی را در تغییر اجتماعی شرح دهند

کورت لوین و جهت گیری به سوی عمل پژوهی

کورت لوین:

- جدیدترین مدافع ترکیب
- روان شناسی اجتماعی نظری با روان شناسی اجتماعی عملی در یک ساختار مشترک و زمینه یکسان است.
- بنیانگذار موسسه پویایی گروه

بررسی چند مسئله روان شناسی اجتماعی

1- مراقبت های بهداشتی و پزشکی

- علل بیماریها
- تشخیص مسائل پزشکی
- پیشگیری از بیماریها ← مکان کنترل سلامت
- درمان بیماری

2- صرفه جویی در مصرف انرژی

- کوشش برای یافتن راههایی برای تشویق افراد به کاهش

مصرف انرژی

- استفاده از اصول یادگیری و تقویت و کاربرد مشوقهای مالی
- مفاهیم «تراژدی اشتراک» و «تله اجتماعی»

مسائل اجتماعی و چگونگی حل آنها

الف) شخص کردن مسئله

ب) مستند سازی مسئله

ج) ارزیابی راه حلها برای مسائل اجتماعی

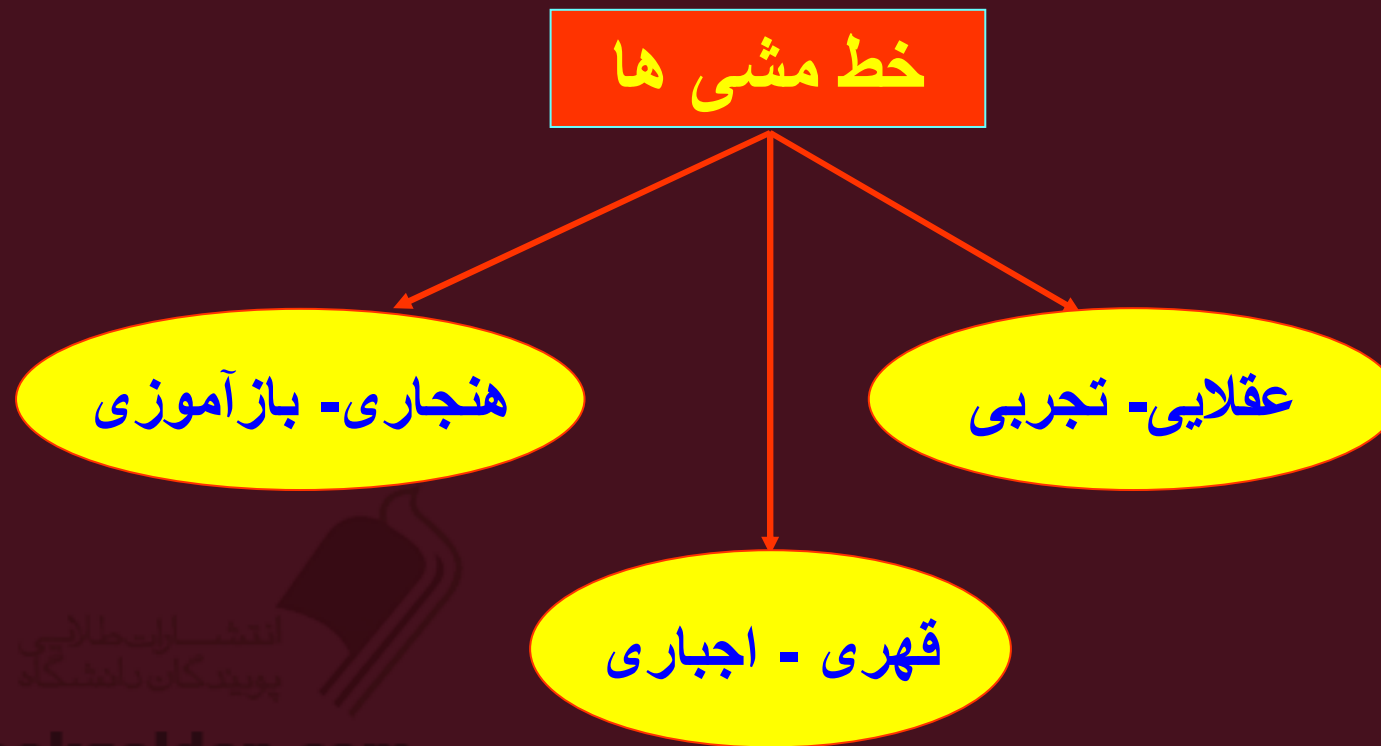
د) فراهم کردن وسایل برای ایجاد تغییر

خط مشیهای تغییر اجتماعی

عامل تغییر: افرادی که در برنامه ریزی و کاربرد روشهای

تغییر در جامعه شرکت دارند

نقش عالم اجتماعی در تغییر

